

CEZA HUKUKU BİLİMLERİ KAVRAMINA GENEL BİR BAKIŞ

AN OVERVIEW OF THE CONCEPT OF PENAL LAW SCIENCES

Semih YUMAK*

<https://doi.org/10.21492/inuhfd.773600>

Makale Bilgi

Gönderi: 24/07/2020
Kabul : 26/06/2021

Anahtar Kelimeler

*Suç,
Ceza,
Ceza Hukuku
Bilimleri,
Bütünsel Ceza
Hukuku.*

Article Info

Received: 24/07/2020
Accepted: 26/06/2021

Keywords

*Crime,
Penalty,
Penal Law Sciences,
Holistic Penal Law.*

Özet

Suç ve ceza insanlık tarihi ile var olmuştur ve de olmaya devam edecektir. Bu kavramları kendisine konu edinen günümüz ceza hukukunun sistematik bütün haline getirilişi ve disipline edilişi uğraşları, aydınlanma şeklinde tabir edilen tarihsel dönem sonrası yoğun bir şekilde gündeme gelmiştir. Bu uğraşlar meyvelerini 19. yüzyıldan itibaren vermeye başlamıştır. Normatif yönü ile ön plana çıkan ceza hukuku biliminin 20. yüzyılda sosyal bilimlerle kurduğu yakın ilişki ise, bu alanın gelişmesine ve genişlemesine yol açmıştır. Suça ve karşılığı olan cezaya ait hukuksal ve bilimsel bilgiyi öğrenme ve öğretme becerisi, hiç şüphesiz bu kavramların ilişkili olduğu farklı disiplinleri tanımayı gerektirir. Bu disiplinlerin bakış açısı, ilkeleri ve inceleme yöntemleri birbirlerinden farklı ve bağımsız olmakla birlikte, gelişimleri ise birbirleri ile olan ilişkilerine bağlıdır. Bu çalışma, suç ve ceza temel kavramlarıyla oluşturulan bilgiler bütününün hukuk bilimi içerisinde sınıflandırılmasına ve sistemleştirilmesine hizmet etmeyi amaçlamaktadır. Makale ile ortaya konulan genel resim ayrıca suç ve ceza hukuku bilimlerinde bütünsel yaklaşımın mümkün olup olmadığı sorusuna da yanıt arar niteliktedir.

Abstract

Crime and punishment have existed since the beginning of humanity and will continue to be. The subjects of systematic integration and discipline efforts of today's penal law have been intensely brought to the agenda after the historical period called enlightenment. These efforts have started to yield results since the 19th century. The close relationship of the criminal law science, which stands out with its normative aspect, with the social sciences in the 20th century has led to the development and expansion of this field. The ability to learn and teach the legal and scientific knowledge of crime and its correspondent punishment undoubtedly requires the recognition of different disciplines that are related with these concepts. While the perspective, principles and methods of examination of these disciplines are different and independent from each other, their development depends on their relationship with each other. This study aims to classify and systemize the comprehensive bundle of information generated by the basic concepts of crime and punishment in legal science. The general picture presented with the article also looks for answers to the question of whether a holistic approach is possible in the sciences of criminal and penal law.

I. GİRİŞ

Norm bilimlerinin en büyük özelliği, önceden usulüne uygun ve meşru vasıtalar ile tayin edilen yazılı kuralları incelemesi ve onların uygulama şartlarını ortaya koymak istemesidir. Yani kuralların uygulanması en büyük uğraşısıdır¹. Hukuku bilim yapan ise, bu uğraş içerisinde kendine has geliştirdiği metodu ve sistemidir. Bu düzen içerisinde genelgeçer kavramlar oluşturulur ve kazanılır. Kavramların ve yargıların objektif geçerliliği bir sistem ve temel ilkeler üzerinde ilerler². Dolayısıyla hukuk düzeninde sistem düşüncesi vazgeçilmezdir³.

Hukuksal bilginin sistemleştirilmesi ve anlamlı bir bütün olarak hukuk camiasına sunulması, hiç şüphesiz bilimsel bilgiye ulaşımı ve onu anlamlandırmayı kolaylaştırır⁴. Bütüne ait bilimsel bilginin anlamlı parçalara bölünmüş (sınıflandırılmış) işlevsel dalları da bilimsel bilgiler bütününe anlamlandırmada faydalıdır.

Cumhuriyet dönemi ile birlikte sistemine bütünüyle dahil olduğumuz Kara Avrupası dünyasında hukuk disiplininin bilimsel bir disiplin olduğu görüşü, aydınlanma çağı sonrası kabul görmeye başlamıştır. Hukuki hissiyatın ve salt netice sorumluluğunun yerini giderek bilimsel yaklaşım üslubu (ya da metodu) almıştır. Hukuk normlarının hukuk bilimi (ya da düzeni) içerisindeki yeri ve kuralların birbiri ile bağlantıları, hukuk normlarının somut olayda uygulanabilme usulleri ve gerekçelendirmeleri gibi esaslı konular artık bilimsel yaklaşımla ele alınır olmuştur⁵. Böylelikle 19. Yüzyıl Avrupa'sı hukuk öğretilerinde bilimsel yaklaşım giderek yerini sağlamlaştırmıştır; hukuk bilimi, kendine has yöntemler ortaya koymaya başlamıştır. Nihayetinde günümüz hukuk bilimi yaklaşımı klasik somut olay odaklı yaklaşımı terk ederek, tümünden gelen insancıl hukuk dogmatikini geliştirmiştir⁶. Bu bilim içerisinde doğal hakikatler kurumsal hakikatlere bürünmüştür. Bu bağlamda hukuk bilimi kendine has kuramsal dünyasını, doğal hakikatler temelinde inşa etmiştir⁷.

Bu çalışma ceza hukuku bilimlerine giriş niteliğindedir; konusunu suç ve ceza kavramlarının inşa ettiği hukuksal öğretiyi ana hatlarıyla ve anlaşılabilir biçimde ortaya koyma arzusundadır. Bu açıdan makale hem bu kavramlarla ilgili bir bilimsel yaklaşım koyma arayışının ürünü hem de bilimsel sınıflandırma üzerine de bir deneme niteliğine haizdir.

Çalışmamızda:

• “Ceza hukuku” tabiri geniş anlamda kullanılmıştır. Böylelikle ceza hukukuna bakış açısı suç öğretisi (ya da suç genel teorisi) ile daraltılmamış, “ceza hukuku bilimi” kavramını karşılayabilecek seviyeye çıkartılmıştır.

• “Suç” kelimesi ile bağlama göre sosyal olgu, toplumsal algı, hem de kanun koyucunun çizdiği düzgüsel (normatif) çerçeve anlaşılmalıdır⁸.

• “Suç politikası” tabiri iki izli olarak hem siyaset biliminin yüklediği anlam hem de ceza hukuku bilimleri içerisindeki yerini muhafaza eder.

• “Bilim” kavramı ile disipline edilmiş ve dizgesel (sistematik) bir bütün olarak sunulan üretilmiş ve temellendirilmiş genelgeçer bilgiler bütünü yahut bu bütünün disipline edilmiş kolu anlaşılmalıdır.

¹ Krş. ROXIN, Claus: Strafrecht Allgemeiner Teil (Strafrecht), Band. I, C.H. Beck, München 2006, § 1, kn. 13. Ceza hukuku özelinde hukukta normatif önermelerle ilgili doyurucu bilgi için bkz. HAFIZOĞULLARI, Zeki: “Hukuk ve Ceza Hukuku Biliminin Konusu ve Sınırları”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 35(1), 1978, s.236 vd.

² BINDER, Julius: Philosophie des Rechts, Georg Stilke, Berlin 1925, s.840 vd., aktaran ENGİSCH, Karl: “Sinn und Tragweite juristischer Systematik”, Studium Generale, 1957, s.173. Ayrıca bkz. HAFIZOĞULLARI, s.273 vd.

³ ENGİSCH, s.189.

⁴ Krş. HASSEMER, Winfried: “Rechtssystem und Kodifikation: Die Bindung des Richters an das Gesetz”, in HASSEMER, Winfried/NEUMANN, Ulfried/SALIGER, Frank (ed.), Einführung in die Rechtsphilosophie und Rechtstheorie der Gegenwart, C.F. Müller, Heidelberg 2016, s.231.

⁵ Bkz. STAMMLER, Rudolf: “Wesen des Rechtes und der Rechtswissenschaft”, in Hinneberg, Paul (ed.), Die Kultur der Gegenwart, Teil II Abteilung VIII, B.G. Teubner, Berlin und Leipzig 1906, s. II-III.

⁶ JESCHECK, Hans-Heinrich: “Methoden der Strafrechtswissenschaft”, Studium Generale, 1959, s.108.

⁷ KINDHÄUSER, Urs: “Zu Gegenstand und Aufgabe der Strafrechtswissenschaft” (Strafrechtswissenschaft), in JOERDEN, Jan C./SCHMOLLER, Kurt (ed.), Rechtsstaatliches Strafen. Festschrift für Keiichi Yamanaka, Duncker & Humblot, Berlin 2017, s.461.

⁸ Benzeri bir giriş ve yaklaşım için bkz. SELÇUK, Sami: “Suç, Suçun Öznitelikleri ve Tanımı” (Suç), in NUHOĞLU, Ayşe/ALTUNÇ, Mehmet Sinan/PİRİM, Ceren Zeynep (ed.), Prof. Dr. Feridun Yenisey'e Armağan, 1. Cilt, Beta Basım Yayım, İstanbul 2014, s.86 vd.

II. CEZA HUKUKUNUN GELİŞİMİ

Günümüz ceza hukukunun oluşumu ve gelişimi iki başlık altında toplanabilir:

A. Sosyal Bilimler Köprüsü

Sosyal bilimlerin 19. yüzyıldan itibaren gelişim göstermesi, hiç şüphesiz suç kavramını kendisine konu edinen hukuk disiplinlerini de etkilemiştir⁹. İlk olarak “suç hukuku” (Almanca Criminalrecht; İtalyanca Dritto Criminale; İngilizce Criminal Law) olarak anılacak öğreti, sonraları ağırlıklı olarak “ceza hukuku” (Almanca Strafrecht; İtalyanca Dritto Penale; İngilizce Penal Law) ismini alacaktır. Bunun sebebi ceza hukukunun tarihsel gelişiminde yatmaktadır: Yaptırım öğretisinin ve güvenlik tedbirlerinin sonraları gelişim göstermesi, suç hukuku şeklinde adlandırılan ders kitaplarının isim değişikliğine uğramasına sebep olacaktır¹⁰.

19. yüzyıl bilim adamlarının toplumsal bilim söylemleri ve yaklaşımları, hukukun sosyal bir bilim olduğunun farkına varılmasını sağlamıştır¹¹. Kavramların sadece pozitif hukuk sisteminden ya da teorisinden açıklandığı; felsefi, sosyolojik ve psikolojik çıkarımların dışlandığı hukuk pozitivizmi, 19. yüzyılda ceza hukuku bağlamında okullar tartışması ile çözülmeye başlamıştır¹². Artık şüphe yoktur ki, sosyoloji ve sosyal bilimler ceza hukuku düzeninin şekillenmesinde ve yorumlanmasında etki sahibidirler¹³.

Ceza hukukunun ve ceza hukuku dogmatizminin 19. yüzyıldaki en büyük kazanımı, keyfiyeti, istisması, güvensizliği, hissiyat söylemlerini ve tesadüfleri önleyecek maksimler geliştirmesi olmuştur¹⁴.

Günümüz ceza hukukunun sosyal bilimler ile kurduğu etkileşim, ceza hukukunun genişlemesine sebep olmuştur. Bu alansal etkileşim ve iş birliği, ceza hukuku teorisyenlerince de desteklenir ve karşılıklı fikir alışverişi için devamı umulur¹⁵. Normatif bir manevi bilim olan ceza hukuku böylelikle değişime uğramıştır¹⁶.

B. Alansal Çalışmaların Yoğunlaşması

Ceza hukuku sistemi içerisindeki ihtisas dallarında azımsanmayacak bir gelişim söz konusudur¹⁷. Bu çerçevede ceza hukuku gelişiminin ikinci basamağını, alansal çalışmalar oluşturmaktadır. Bu ikinci basamak üç yönlü bir gelişim sergilemektedir:

1. Alt Disiplinler Çalışmaları

Hukuki suç kavramı harici oluşan merak, ceza hukukunu sırf teknik gerektiren şekli bir inceleme alanı olmaktan çıkarmıştır. Suçun karşılığı, yani ceza hukuku bağlamında hukuki sonucu olan “ceza” kavramına dair çalışmaların artması ile birlikte, alt disiplin olarak adlandırabileceğimiz yeni ceza hukuku disiplinleri gelişmiştir. Aşağıda da kısaca bahsedeceğimiz üzere bunları “yaptırım öğretisi”, infaz hukuku”, “çocuk (genç) ceza hukuku”, “uluslararası ceza hukuku” ve “devletler ceza hukuku” olarak şubelere ayırabiliriz.

2. Yan (Tamamlayıcı) Ceza Hukuku Çalışmaları

Ceza kanunu harici ceza hükümleri içeren birçok kanun mevcuttur. Bunun sebebini hiç şüphesiz toplumsal hayatın hareketliliğinde ve kanun koyucunun bu düzeni sağlamada sırf ceza kanunu ile yetinememesinde aramak gerekir. Bu kanunlar sırf ceza hükümleri içerebileceği gibi (örneğin 3628 sayılı Rüşvet ve Yolsuzluklarla Mücadele Kanunu, 6136 sayılı Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanun), kanun içerisinde bir bölümde (örneğin 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu, 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu) ceza hükümleri düzenlenmiş olabilir. İlki mutlak özel ceza

⁹ JESCHECK, Hans-Heinrich/WEIGEND, Thomas: Strafrecht Allgemeiner Teil, Duncker & Humblot, Berlin 1996, s.45.

¹⁰ ÖZTÜRK, Bahri/ERDEM, Mustafa Ruhan: Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku, 13. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2013, s.27; ayrıca bkz. TOROSLU, Nevzat: Ceza Hukuku Genel Kısım (Ceza Genel), 16. Baskı, Savaş Yayınevi, Ankara 2011, s.17; krş. SELÇUK, Sami: “Suçu İnceleme Yöntemleri ve “Suç Genel Kuramı Önerisi”” (Suçu İnceleme), Terazi Hukuk Dergisi, 13(141), 2018, s.138, dn. 2.

¹¹ WÜRTEMBERGER, Thomas: Kriminalpolitik im Sozialen Rechtsstaat, Enke, Stuttgart 1970, s.29.

¹² WÜRTEMBERGER, s.34. Okullar tartışması için bkz. VORMBAUM, Thomas: Einführung in die moderne Strafrechtsgeschichte, 3. Auflage, Springer-Verlag, Berlin Heidelberg 2016, s.54 vd.; TOROSLU, Nevzat: “Ceza Hukukunda Okullar”, in İÇEL, Kayıhan/ÜNVER, Yener (ed.), Nurullah Kunter’e Armağan, İÜHF Eğitim, Öğretim ve Yardımlaşma Vakfı Yayını, İstanbul, 1998, s.367 vd.

¹³ WÜRTEMBERGER, s.30.

¹⁴ NAUCKE, Wolfgang: “Über das Verhältnis von Strafrechtswissenschaft und Strafrechtspraxis” (Verhältnis), Zeitschrift für die gesamte Strafrechtswissenschaft, 85(2), 1973, s.427.

¹⁵ JESCHECK/WEIGEND, s.41.

¹⁶ Krş. CALLIES, Rolf-Peter: Theorie der Strafe im demokratischen und sozialen Rechtsstaat, Fischer-Taschenbuch-Verlag, Frankfurt a.M. 1974, s.29.

¹⁷ JESCHECK/WEIGEND, s.43.

kanunları, ikincisi ise nisbi özel ceza kanunları olarak nitelendirilebilir.

Burada özellikle belirtmek gerekir ki; kabahatler, suç hukuku bağlamında verilen cezalar değildir¹⁸. Dolayısıyla Kabahatler Kanunu – ceza hukuku ilkeleri ile yakından ilgili olmasına rağmen – ceza hukuku çalışmaları altında başlı başına bir çalışma alanı oluşturamayacaktır.

3. Modelleme Çalışmaları

Birbirine benzeyen ya da aynı amaca yönelmiş veya iç içe geçmiş suç tiplerini bir başlık altında nitelendirerek yapılan alansal çalışmalar artık bilinir olmuştur¹⁹. Almanya’da »Medizinstrafrecht« (Tıp Ceza Hukuku)²⁰, »Wirtschaftsstrafrecht« (Ekonomi Ceza Hukuku)²¹ ve »Korruptionsstrafrecht« (Yolsuzluk Ceza Hukuku)²² başlıkları altında yürütülen akademik faaliyetler, bunun en güzel örneğini sergilemektedir. Günümüz ceza hukukunun gelişimi daha çok bu tarz (disiplinler arası) çalışmalar ile devam etmektedir.

III. CEZA HUKUKU BİLİMLERİ

Yukarıda kısaca ortaya konulan ceza hukuku gelişimi, normatif komşu bilimlerin canlanmasına sebep olmuştur. Bu başlık altında düzgüsel bir yapı ile karşımıza çıkan ceza hukuku ve diğer komşu norm bilimleri, ana hatlarıyla ortaya konulmaya çalışılacaktır.

A. Ceza Hukuku

Bu başlıkta ceza hukuku tabiri – çalışmanın girişinde de belirtildiği üzere – geniş anlamda kullanılmıştır²³. Buna göre ceza hukuku, bir ceza yahut güvenlik tedbiri ihtarı içeren davranış ve/veya tutumların hukuki şartları, sonuçları ve suç şüphesi altındaki fiilin ya da fiillerin nasıl muhakeme edileceğine dair kurallarından oluşur. Bu sebeple öze mahsus ceza hukuku (maddi ceza hukuku) ve usule mahsus ceza hukuku (şekli ceza hukuku) şeklinde yapılacak ayırım, bu bilim dalını anlamak için faydalı olacaktır.

Ceza hukuku şubesi kendi içerisinde şu kollara (alt bilim disiplinlerine) ayrılmaktadır:

1. Maddi Ceza Hukuku

Ceza hukuku denilince akla ilk maddi ceza hukuku gelir²⁴.

“Ödev kapsamlı bir önerme”²⁵ içeren maddi ceza hukuku normu iki hususu içermek mecburiyetindedir: Yasaklanan davranış ve/veya tutum (Verhaltensnorm) ve de aykırılık durumunda karşılaşılabilecek hukuki sonucu (Sanktionsnorm), yani cezai tehdidini içermelidir²⁶. Maddi ceza hukuku bu haliyle kendisine ceza ihtarı ile karşı karşıya kalacak davranış biçiminin şartlarını ve sonuçlarını konu edinir²⁷. Bu haliyle ceza kanununun iki yüzü vardır: Yasak altına alınmış davranış ve yaptırım²⁸.

Maddi ceza hukuku öğretisinin değerlendirip yargıya varacağı iki ana konusu vardır: Bir yanda ceza kanununda suç olarak ifade edilen haksız davranışın somut olaydaki fiil ile örtüşüp örtüşmediği; diğer yanda ise örtüşmediği durumda failin hangi hukuki netice ile karşı karşıya kalacağı değerlendirmesidir²⁹. İlki suç genel teorisinin, ikincisi de yaptırım teorisinin faaliyet alanına girer. Bu sebeple maddi ceza hukuku, dar anlamda ceza hukuku olarak da adlandırılır³⁰.

¹⁸ ROXIN, § 1, kn. 6.

¹⁹ ÖZGENÇ, İzzet: Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 12. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2016, s.42, bu tarz isimlendirmeleri “ayrı bir ceza hukuku” varmış gibi gösterdiğinden yersiz bulmaktadır.

²⁰ Almanca terim, Google arama motorunda taratıldığında yaklaşık 38.500 sonuç listelemektedir (Erişim Tarihi: 26.6.2020).

²¹ Almanca terim, Google arama motorunda taratıldığında yaklaşık 559.000 sonuç listelemektedir (Erişim Tarihi: 26.6.2020).

²² Almanca terim, Google arama motorunda taratıldığında yaklaşık 93600 sonuç listelemektedir (Erişim Tarihi: 26.6.2020).

²³ Aynı yönde SELÇUK, Suçu İnceleme, s.137, dn. 2.

²⁴ KREY, Volker: Deutsches Strafrecht Allgemeiner Teil, Band 1, 3. Auflage, Verlag W. Kohlhammer, Stuttgart 2008, § 2, kn. 35.

²⁵ HAFIZOĞULLARI, s.240.

²⁶ Bkz. ROXIN, Strafrecht, § 1, kn. 1; FREUND, Georg/ROSTALSKI, Frauke: Strafrecht Allgemeiner Teil. Personale Straftatlehre, 3. Auflage, Springer-Verlag, Berlin Heidelberg 2019, § 1, kn. 46.

²⁷ KINDHÄUSER, Strafrechtswissenschaft, s.443.

²⁸ JESCHECK, s.110.

²⁹ ROXIN, Claus: “Normativismus, Kriminalpolitik und Empirie in der Strafrechtsdogmatik” (Strafrechtsdogmatik), in Dölling, Dieter (ed.), Jus humanum : Grundlagen des Rechts und Strafrecht. Festschrift für Ernst-Joachim Lampe, Duncker & Humblot, Berlin 2003, s.432-433; KREY, § 2, kn. 36.

³⁰ ÖZBEK, Veli Özer/KANBUR, Mehmet Nihat/DOĞAN, Koray/BACAĞIZ, Pınar/TEPE, İlker: Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 5. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2014, s.41; DEMİRBAŞ, Timur: Ceza Hukuku Genel Hükümler (Ceza), 11. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2016, s.50.

a. Suç Genel Teorisi

Her hukuk disiplininin olduğu gibi ceza hukukunun da bir dogmatığe ihtiyacı vardır³¹. Bu dogmatik insancıl ve özgürlükçü ceza hukukunun ilkelerinden meydana gelir ve toplumun kültürel kimliğini muhafaza işlevi görür³².

Ceza hukuku kavramı ile ceza hukuku dogmatığı çoğu zaman birbirini karşılayacak şekilde kullanılsa da, bunlar aynı kavramlar değildir³³. Maddi ceza hukuku, ceza hukuku dogmatığı üzerine inşa edilir. Bu dogmatığın özünü de »suç genel teorisi« oluşturur. Bu alan günümüzde kendi başına ayakta durabilecek bir bilimsel disiplin niteliğini kazanmıştır; çünkü ceza hukuku çalışmalarının yoğunlaştığı sahadır³⁴.

Suç genel teorisi ceza hukuku biliminin ana omurgasını oluşturduğundan, »ceza (suç) hukuku teorisi« olarak da adlandırılır. Bu teori hangi cezai haksızlığın hangi şartlar altında cezalandırılma tehdidi ile karşı karşıya kaldığının incelenmesinden ibarettir ve bu teori, ceza kanununu temel alarak hukuksal çıkarımlarda bulunmaktadır³⁵.

Suç genel teorisinin ölçüt aldığı ve öncelemede bulunduğu kurallar, ceza kanunlarının genel hükümler başlığı altında yer alan kurallardır (ceza hukuku genel hükümler). Bu kuralların en büyük özelliği, soyut kuralları ihtiva etmesidir³⁶. Bu sebepten ötürü hukuk metninin belirli olaylar için uyup uymadığını tespit etmek için, soyut ve nesnel nitelikteki dilsel ifadenin mantığı ve amacı olabildiğince hakkaniyetli ifade edilmelidir (yorumsamacı yaklaşım)³⁷.

Suç genel teorisi, kurumların inşası ve içeriği, uygulamanın sınırları ile meşgul olur. Bu esnada bilgiye ulaşımı kolaylaştırmak için hukuki içeriği anlaşılabilir bir düzen halinde sunmaya çalışır³⁸. Ceza normlarının getiriliş amacı ve mantığını bilimsel metotlarla gün yüzüne çıkarmak (anlamlandırmak), bununla ilgili sistematik bir düzen oluşturma gayretindedir³⁹. Yapacağı yorum ile her bir hukuki ifadeyi belirli bir düzene sokar. İşte bu nedenle oluşan ceza hukuku dogmatığı, ceza hukuku biliminin uygulama alanıdır; dolayısıyla suç genel teorisi »dar anlamda ceza hukuku bilimi« olarak da görülebilir⁴⁰.

Suç tipleri üzerindeki uygulama şartları, dedüksiyon denilen tümdengelim yöntemini benimser. Böylelikle soyut kuralların somut olaya uygulanması faaliyeti gerçekleşmiş olur. Suçun nesnel nitelikteki normatif unsurları ise ceza hakiminin değerlendirmesini şart koşar (ceza hukuku özel hükümler). Bundan dolayı hakimlerin görevi mekanik bir faaliyet değildir. Montesquieu'nün hâkime bakış açısı – bir otomat gibi katıksız kural uygulayıcı – artık tarihsel bir vakadır⁴¹. Ceza kanununun gerçek manasını anlamak ve anlaşılır kılmak için ”yorum” gereklidir⁴². Mantıksal yorum yapılarak kanunun ruhu ve iradesi ve de savunduğu temel bulunur. Bu noktada teleolojik (amaçsal) yorum, kavramların aydınlatılmasında merkezi bir rol üstlenir. Kavramı içeren norm getiriliş amacına göre yorumlanır⁴³. Örneğin rüşvet suçlarında geçen menfaat kavramına, kamu görevlisinin her durumda aldığı maddi menfaat girmez; sadece hukuken korunan değeri ihlal edici, yani idarenin tarafsızlığına ve güvenilirliğine halel getirecek kapsamda temin edilen menfaatler suç tipine uygun olacaktır⁴⁴. Bu bağlamda yorum genişletici ya da kurucu nitelikte olabilir⁴⁵.

³¹ NEUMANN, Ulfrid: “Hat die Strafrechtsdogmatik eine Zukunft?”, in PRITTWITZ, Cornelius/MANOLEDAKIS, Iohannis (ed.), Strafrechtsprobleme an der Jahrtausendwende, Nomos Verlag, Baden-Baden 2000, s.119.

³² AMELUNG, Knut: “Strafrechtswissenschaft und Strafgesetzgebung”, Zeitschrift für die gesamte Strafrechtswissenschaft, 92(1), 1980, s.36; benzer şekilde ÖZBEK/KANBUR/DOĞAN/BACAŞIZ/TEPE, s.97.

³³ NAUCKE, Verhältnis, s.428.

³⁴ NAUCKE, Wolfgang: “Wissenschaftliches Strafrechtssystem und positives Strafrecht” (Strafrechtssystem), Goltsdammer's Archiv, 1998, s.264.

³⁵ WÜRTEMBERGER, s.30; GROPP, Walter: Strafrecht Allgemeiner Teil, 4. Auflage, Springer-Verlag, Berlin Heidelberg 2015, § 1, kn. 138.

³⁶ Krş. ROXIN, Strafrecht, § 1, kn. 15.

³⁷ KINDHÄUSER, Strafrechtswissenschaft, s.457.

³⁸ JESCHECK/WEIGEND, s.42.

³⁹ Krş. KINDHÄUSER, Strafrechtswissenschaft, s.449; HAFIZOĞULLARI, s.274.

⁴⁰ KINDHÄUSER, Strafrechtswissenschaft, s.455; NAUCKE, Strafrechtssystem, s.264.

⁴¹ JESCHECK, s.114.

⁴² JESCHECK, s.111.

⁴³ JESCHECK, s.111.

⁴⁴ KINDHÄUSER, Strafrechtswissenschaft, s.458.

⁴⁵ ROCCO, Arturo: “Problem und Methode der Strafrechtswissenschaft (Il problema e il metodo della scienza del diritto penale)”, in DEZZA, Ettore/SEMINARA, Sergio/VORMBAUM, Thomas (ed.), Moderne italienische Strafrechtsdenker, Springer-Verlag, Berlin Heidelberg 2012, s.185.

Suç genel teorisi meşruiyetini hukuki değerler öğretisinden alır (Rechtsgutslehre); yani hukuken korunan menfaat öğretisi, normatif ceza hukuku düzeninin geçerliliğini etkin kılar. Bu açıdan ceza hukuku teorisinin “temel normu”⁴⁶ olarak görülebilir⁴⁷. Bu öğreti ile amaçsal düşünce hukuk öğretisinde yerini sağlamlaştırmış, hukukun teleolojik değerlendirilmesi başlamış ve böylece ceza hukukunun saf şekilsel yapısı aşılmıştır⁴⁸.

Ceza (suç) dogmatığının çıkarımları (teorileri) hukuken korunan değerlerle çatışmadığı, lafza aykırı olmadığı ya da sistematik bağlantıları görmezlikten gelmediği yahut normun amacını yalnızca sürüklediği müddetçe bilimsel niteliktedir⁴⁹.

Ceza hukuku dogmatığının uygulamaya dönük önemli bir görevi vardır: Ceza adaleti sisteminde yer alan ve ceza adaleti sistemine hizmet eden kişilerin aynı düşünce ve gerekçelendirme tarzına sahip olmalarını, yani ortak bir dilde buluşmalarını temin etmelidir⁵⁰. Ceza (suç) hukuku dogmatığı bu noktada adeta kanun ve uygulama arasında bir köprü vazifesini görür. Bu görevini eleştirel bakış açısı ile yerine getirir⁵¹.

Görüldüğü üzere ceza hukukunun yapısal teorisi, normlar teorisi ağırlıklıdır. Bütün bu açıklananlar suç genel teorisinin çoğunlukla hukuki pozitivizm yanlısı olduğuna işaret eder⁵².

b. Yaptırım Teorisi

Klasik ceza hukukunun genişleme gösterdiği ilk alanlardan biri de hiç şüphesiz suçun hukuki sonuçlarıdır⁵³.

Ceza hukuku normunun vazgeçilmez unsuru olan hukuki sonuç bölümü (Sanktionsnorm), kanun koyucu tarafından suç olarak addedilen yasaklılığın hukuk düzeni nezdinde geçerliliğini ve etkinliğini teminat altına alır⁵⁴. Bu noktada şunun altına çizilmesi gerekir: Hukuk kuralının amacı ve mantığı ifade edilmeden neden cezalandırıyoruz sorusuna cevap bulunamaz⁵⁵.

Günümüz ceza hukuku iki izlidir; birçok ceza kanunu iki izli ceza hukuku sistemi üzerine kurulmuştur⁵⁶. Bu gelişim kendisini cezalar (Strafen) ve güvenlik tedbirleri (Sicherungsmaßnahmen) olarak devam ettirmektedir. Güvenlik tedbirlerine önleme düşüncesi gereği failin kusuru olmadan da gidilebilmektedir⁵⁷. Bu alan bundan dolayı bir fikre göre “ceza ve güvenlik tedbirleri hukuku”⁵⁸, bir başka görüşe göre ise “cezaî sonuçlar sistemi” şeklinde telaffuz edilmelidir⁵⁹.

Yaptırım teorisinin ana cezaları hapis yahut adli para cezasıdır⁶⁰. Hapis cezaları ile haksız ve kusurlu fiilin sahibi suç faili, belli bir süreliğine hareket alanını ve özgürlüğünü kısıtlayıcı (ıstırap verici) ve ıslah edici bir sürece dahil edilir. Böylelikle ceza mahkemeleri üzerinden bozulan kamu barışı yeniden tesis edilmek istenir⁶¹. Bu sürece suç failinin etkin olarak dahil edilmesi ve hapis cezasının olumsuz etkilerinin kısa süreli hapis cezası öngörülen durumlarda ya da bazı suç tiplerinde ortadan kaldırılması için, özgürlüğü bağlayıcı cezaya seçenek kurumlar (örneğin erteleme kurumları, uzlaşma) geliştirilmiştir. Yani günümüz yaptırım teorisinde hapis cezası başka kurumlarla ikame

⁴⁶ Krş. HAFIZOĞULLARI, s.268, dn. 94.

⁴⁷ Hukuki menfaat özellikle ceza özel bölümünün yorum aracıdır. Bkz. JESCHECK/WEIGEND, s.257 Kanaatimizce hukuki değerler öğretisi çift yapılı bir özelliğe sahiptir: Hem ceza hukukunu meşrulaştıran hem de suç tiplerinin yorumunda başvurulacak önemli bir ölçüttür. Krş. FREUND/ ROSTALSKI, § 1, kn. 50 vd.; KINDHÄUSER, Urs: Strafrecht Allgemeiner Teil, 9. Auflage, Nomos Verlag, Baden-Baden 2020, s.41.

⁴⁸ Bkz. LISZT, s.223; WÜRTEMBERGER, s.35.

⁴⁹ Krş. KINDHÄUSER, Strafrechtswissenschaft, s.459.

⁵⁰ JESCHECK/WEIGEND, s.42-43.

⁵¹ JESCHECK/WEIGEND, s.42.

⁵² KINDHÄUSER, Strafrechtswissenschaft, s.461,449.

⁵³ TOROSLU, Ceza Genel, s.193.

⁵⁴ FREUND/ROSTALSKI, § 1, kn. 46-49.

⁵⁵ KINDHÄUSER, Strafrechtswissenschaft, s.463.

⁵⁶ ROXIN, Strafrecht, § 1, kn. 4. Bu noktada ayrıca ifade edilmelidir ki, fail-mağdur uzlaşması (Täter-Opfer-Ausgleich) bazı ceza hukukçuları tarafından üçüncü iz olarak değerlendirilmektedir. Bkz. HIRSCH, Hans Joachim: “Wiedergutmachung des Schadens im Rahmen des materiellen Strafrechts”, Zeitschrift für die gesamte Strafrechtswissenschaft, 102(3), 1990, s.540; STRENG, Franz: Strafrechtliche Sanktionen, Die Strafzumessung und ihre Grundlagen, 3. Auflage, Stuttgart 2012, s.19.

⁵⁷ MEIER, Bernd-Dieter: Strafrechtliche Sanktionen, 5. Auflage, Springer-Verlag, Berlin Heidelberg 2019, s.8,273; ARTUK, Mehmet Emin/GÖKCEN, Ahmet/YENİDÜNYA, Caner: Ceza Hukuku Genel Hükümler, 3. Basi, Turhan Kitabevi, Ankara 2007, s.4.

⁵⁸ ROXIN, Strafrecht, § 1, kn. 4.

⁵⁹ TOROSLU, Ceza Genel, s.17.

⁶⁰ MEIER, s.11.

⁶¹ MEIER, s.87.

edilebilir hale gelmiştir⁶².

Ceza hukuku yaptırımlarının üçüncü türünü suçun kanuni sonucu olarak (örneğin TCK m.53'e göre belli hakları kullanmaktan yoksun bırakılma) ya da mahkemece (örneğin müsadere kurumu) ceza veya güvenlik tedbiri haricinde hükmedilen yan sonuçlar oluşturur⁶³. Bunlar kamu faaliyetlerinden (örneğin kamu görevinin üstlenilmesi) yahut bazı vatandaşlık haklarından (örneğin seçme ve seçilme hakkı) ve medeni haklardan (örneğin velayet hakkı, mülkiyet hakkı) belli bir süreliğine yoksunluğu beraberinde getirir. Bunlara fazladan bir acı verici özelliği olan yan ceza – eski ceza hukukumuzun tabiriyle fer'i ceza – da denebilir⁶⁴.

Cezanın ve güvenlik tedbirinin somut olayda tayin edilmesi (Strafzumessung), kanun koyucu tarafından hâkimin takdir hakkına bırakılmıştır ve hâkimin takdir edeceği en zor kararlardan birisidir⁶⁵. Bu noktada toplumsal standart ve sosyal kurallar, sorumluluk ve cezanın tayininde başvurulacak temel ölçüt olarak karşımıza çıkmakta ve böylelikle de ceza hakimine/mahkemesine yardım etmektedir⁶⁶.

Cezanın tayini hukuku (Strafzumessungsrecht) cezanın bireyselleştirilmesi ile nihayet bulur. Fiilin failine uygun bu somut ceza çabası bir bakıma cezanın infazının şekillenmesinin ön kabullerini başarmaktadır⁶⁷.

Günümüz ceza hukuku yaptırım sistemi, ceza ile güdülen amaçların rasyonel bir biçimde denkleştirilmesine⁶⁸ ve sosyal kontrolün tesisine⁶⁹ hizmet eder. Genel önlemenin etkisi burada özellikle de adil ve eşit bir cezanın tayini uygulaması ile artırılabilir⁷⁰.

2. Şekli Ceza Hukuku (Ceza Muhakemesi Hukuku)⁷¹

Maddi ceza hukukunun uygulamadaki usul yansıması, ceza muhakemesi hukukunu gündeme getirir⁷². İşin esasını görecekt yargılama makamlarının iş ve işlemlerinin ayrı normlarla düzenlenmesiyle birlikte bu hukuk dalı ortaya çıkmıştır⁷³. Suça konu olayın hangi sınırlar içerisinde irdeleneceği ve dedüksiyon denilen yöntemin ceza hukuku içerisinde işlevsel hale gelmesini temin edici, dolayısıyla da bireysel hak ve özgürlüklere müdahale edici kurallardan meydana gelir⁷⁴.

Eğer bir norm cezalandırma şartları yahut suçun hukuki sonuçlarını tayin eden normların dışında kalıyor ve de uygulama şartları ile ilgili ise, o zaman muhakeme normundan bahsedilebilir. Yani normun amacına bakılarak yapılacak tespit ölçüt olmalıdır⁷⁵. Bu bilim dalı ayrıca suç (ceza) muhakemesinin nasıl yürütüleceğine dair maddi kuralları da kapsayabilir (örneğin Türk ceza muhakemesi hukukunda uzlaştırma, hükmün açıklanmasının geri bırakılması). Bu açıdan sırf şekli bir hukuk dalı değildir⁷⁶. Böylelikle ceza muhakemesi hukuku bilimi de normatif bir bilim olarak karşımıza çıkar⁷⁷.

Yetkili yargı organlarınca suç şüphelisi şahsın cezalandırılabilirliği ile ilgili uyulması gereken kurallara uygun, maddi hakikati ele veren ve kamu barışının tesisine yarayan geçici ya da nihai adli işlemler, ceza muhakemesinin amacını oluşturur. Kurallara uygunluk çoğunlukla ceza muhakemesi

⁶² YUMAK, Semih: Eine alternative Sanktion zum Freiheitsentzug im deutschen und im türkischen Strafrecht: Die Verwarnung mit Strafvorbehalt (§ 59 StGB) und der Aufschiebung der Verkündung des Urteils (Art. 231 türk. StPO), Grin Verlag, München 2016, s.66.

⁶³ MEIER, s.8.

⁶⁴ Krş. BGH, NJW 2008, s.930; HAKERİ, Hakan: Ceza Hukuku Genel Hükümler, 9. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2010, s.504; ÖZEN, Mustafa: İrtikap ve Rüşvet Suçları, Adalet Yayınevi, Ankara 2010, s.235.

⁶⁵ JESCHECK, s.110. Hâkimin takdir hakkı güvenlik tedbirlerinde kendisini daha da açık belli eder. Bkz. JESCHECK, s.115.

⁶⁶ NEUMANN, s.124.

⁶⁷ JESCHECK, s.115.

⁶⁸ Krş. SCHÖCH, Heinz: “Verstehen, Erklären, Bestrafen?“, in Immenga, Ulrich (ed.), Rechtswissenschaft und Rechtsentwicklung, Schwartz, Göttingen, 1980, s.316.

⁶⁹ MEIER, s.1.

⁷⁰ SCHÖCH, s.318.

⁷¹ Ceza muhakemesinin bir muhakeme dalı olarak ele alındığı konusunda ayrıca bkz. KUNTER, Nurullah: ““Hukuk”, “Muhakeme Hukuku” ve “Ceza Muhakemesi Hukuku” (Kürsüde Son Ders)”, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, 45(1-4), 1981, s.806; GÖLCÜKLÜ, Feyyaz: “Kitap Tahlili: Nurullah Kunter, Ceza Muhakemesi Hukuku”, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, 23(1), 1968, s.489.

⁷² KREY, § 2, kn. 41.

⁷³ TOROSLU, Nevzat/FEYZİOĞLU, Metin: Ceza Muhakemesi Hukuku, 7. Baskı, Savaş Yayınevi, Ankara 2009, s.2.

⁷⁴ ROXIN, Claus/SCHÜNEMANN, Bernd: Strafverfahrensrecht, 27. Auflage, C.H. Beck, München 2012, § 1, kn. 1.

⁷⁵ TOROSLU/FEYZİOĞLU, s.2-3.

⁷⁶ Krş. Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu Tasarısı Adalet Komisyonu Alt Komisyon Raporu, in Adalet Bakanlığı Yayın İşleri Dairesi Başkanlığı, Tutanaklarla Ceza Muhakemesi Kanunu, Ankara 2005, s.60.

⁷⁷ TOROSLU/FEYZİOĞLU, s.4.

kanunu dikkate alınarak gerçekleştirilmiş olur⁷⁸. Bu sebepten dolayı ceza muhakemesi hukukunun ana kanunu ceza muhakemesi kanunudur. Bu kanunun kapsamı, ceza muhakemesinin nasıl yapılacağı hususundaki kuralları ve bu sürece katılan kişilerin hak, yetki ve yükümlülüklerini ihtiva eder⁷⁹. Bu kanunun amacı da, “insan hakları ihlallerine yol açmadan gerçeğe ulaşmaktır”⁸⁰. Dolayısıyla ceza muhakemesi maddi gerçeğin şüphe bırakmayacak biçimde ortaya çıkarılmasını arzu eder. Dolayısıyla şüphe, mahkûmiyet hükmünü engelleyici niteliktedir. Buna göre, şüpheli bir durumda keyfi olarak ceza verilmesine gidilemeyecektir⁸¹.

Bu bilim dalında suç ve suçlu muhakeme edilir ve her ikisi için bir yargıya varılır. Suç muhakeme edilir; çünkü muhakemeye konu vaka aydınlatılarak suçun unsurlarının oluşup oluşmadığı hakkında yargıya varılır. Suçlu muhakeme edilir; çünkü ceza verilmesine yer olup olmadığı ya da şahsi cezasızlık sebebinin varlığı araştırılır. Ayrıca yaptırım teorisinde cezanın bireyselleştirilmesi amaçlandığından, sanığın yargılama esnasında hayat hikayesi anlaşılmaya çalışılır. Ceza yargılaması esnasındaki bu anlamlandırma uğraşısı aynı zamanda disiplinler arası iş birliğini de gerektirir⁸².

Bireyin özgürlüğünün egemen güce karşı güvence altına alınması, ceza adaleti düzeninin temel yapı taşlarından birisini oluşturur. Ceza (suç) muhakemesi içerisinde bu durum evrensel niteliğe bürünmüş adil yargılanma hakkı⁸³, savunma hakkı, susma hakkı ve masumiyet karinesi ve de »in dubio pro reo« (şüpheden sanık yararlanır) ilkesi ile hayat bulur⁸⁴.

Şüpheye mahal vermeyecek ceza hâkimi yargısını konu edinen alan, deliller öğretisini oluşturur. Ceza muhakemesi hukukunun önemli bir disiplini olarak deliller öğretisi, delillerin hangi hukuki yöntemlerle elde edilebileceğini ve hangi delillerin yargılamada kullanılabileceğini konu edinir⁸⁵. Deliller öğretisi fiil merkezlidir; fiil odak noktası yapılarak fiilin sahibine ulaşılma istenir. Bu durum usulün “delilden sanığa” yürümesi olarak ifade edilir. Bu ilke, adil yargılanma ilkesinin gerçekleştirilmesi kapsamında hayat bulur⁸⁶. Deliller hukukunun teminatı ise kanuni hâkim güvencesi ve hâkimin bağımsızlığı ilkeleridir; çünkü delilleri son aşamada değerlendirecek ve deliller üzerinden yargıya varacak olan ceza hâkimi/ceza hakimleridir⁸⁷.

Suç şüphesi altındaki bir fiil hakkında yargıya varmak için suç ve cezalandırma iddiasında bulunulması gerekir (davasız yargılama olmaz ilkesi). Bu süreç iddia makamının iddianamesi ile başlar ve sav- savunma-yargı (üçlü saç ayağı) şeklinde diyalektik bir ilişki olarak devam eder ve nihayet bulur (karma sistem)⁸⁸.

Günümüz devletlerinde suçun aydınlatılması, ceza hukukunu ilgilendiren haksızlığın tespiti ve cezalandırma yetkisi devlete aktarıldığından kovuşturma mecburiyeti ilkesi (Legalitätsprinzip) geçerlidir. Ceza usul hukukunun bu temel ilkesi, başlangıç şüphesini şart koşar⁸⁹. Bu husus Türk Ceza Muhakemesi Kanunu m.160’ta açıkça şu tarz formüle edilmiştir: Cumhuriyet savcısı, ihbar veya başka bir suretle bir suçun işlendiği izlenimini veren bir hâli öğrenir öğrenmez kamu davasını açmaya yer olup olmadığına karar vermek üzere hemen işin gerçeğini araştırmaya başlar.

Daha muhakeme sonuçlanmadan şüphelinin/sanığın hak ve özgürlüklerine kamusal barış ve/veya muhakeme konusu fiil gereği »geçici« müdahale gerekebilir (örneğin tutuklama, arama, elkoyma). Bu müdahale için bazı şartların yerine getirilmesi gerekir (*Koruma Tedbirleri Hukuku*). Bu şartların özünü kanunilik, ölçülülük, suç şüphesi yoğunluğu⁹⁰ ve ikincillik oluşturmaktadır⁹¹.

⁷⁸ ROXIN/SCHÜNEMANN, § 1, kn. 3.

⁷⁹ Bkz. 4.12.2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu m. 1.

⁸⁰ Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu Tasarısı Adalet Komisyonu Raporu, in Adalet Bakanlığı Yayın İşleri Dairesi Başkanlığı, Tutanaklarla Ceza Muhakemesi Kanunu, Ankara 2005, s.6.

⁸¹ JESCHECK, s.110.

⁸² JESCHECK, s.115; ayrıca krş. TOROSLU/FEYZİOĞLU, s.4.

⁸³ Ceza (suç) muhakemesi hukukunun en temel ilkelerinden birisi olan adil yargılanma hakkı, özgürlükçü hukuk devleti anlayışının özünün yansımasıdır. Bkz. ALBRECHT, Peter-Alexis: Die Vergessene Freiheit, 3. Auflage, Berliner Wissenschafts-Verlag, Berlin 2011, s.127.

⁸⁴ Krş. Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu Tasarısı Adalet Komisyonu Raporu, s.6.

⁸⁵ JESCHECK, s.110.

⁸⁶ Bkz. Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu Tasarısı Adalet Komisyonu Raporu, s.6,12.

⁸⁷ ALBRECHT, s.153,155.

⁸⁸ Bkz. Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu Tasarısı Adalet Komisyonu Raporu, s.13.

⁸⁹ ALBRECHT, s.97.

⁹⁰ Koruma Tedbirleri Hukuku şüphe öğretisi ile iç içedir. Bu tedbirlere başvurmak için şüphenin tedbirin ağırlığına göre belirli bir yoğunlukta olması gerekir. Genelde »kuvvetli şüphe« durumunda bu yola gidilir. Örnek olarak bkz. CMK m. 100 (tutuklama); m. 128 (Taşınmazlara, hak ve alacaklara elkoyma); m. 133 (Şirket yönetimi için kayyım tayini); m. 135 (İletişimin tespiti, dinlenmesi ve kayda alınması); m. 139 (Gizli soruşturmacı görevlendirilmesi).

⁹¹ Krş. TOROSLU/FEYZİOĞLU, s.214 vd.

Ceza muhakemesinin amacı, suçla konu meseleyi nihai olarak sonlandırmak olduğundan kanun yolları hukuku öngörülmüştür. Ceza mahkemesi kararlarının bozulabilirliği üzerine kurulu bu alan (*Kanun Yolları Hukuku*), hakimlerin de insan olarak hata yapabileceği ve bundan dolayı insan hakları ihlallerine yahut hukuka veya usule aykırı kararlar verebileceği düşüncesinden beslenir⁹².

Son olarak, genel ceza muhakemesinin dışında bir de özel ceza muhakemesi vardır. Özel şeklinde nitelendirilmesinin sebebi, bu muhakeme normlarının sadece belirli niteliğe haiz kişilerle uygulanmasından kaynaklanmasındır⁹³. Özel ceza muhakemesinin öngörüldüğü alana örnek olarak 2.12.1999 tarihli ve 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun ve 3.7.2005 tarihli ve 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu verilebilir.

3. Suç Politikası

Ceza hukuku düzeni, izlenecek suç politikasından bağımsız düşünülemez; mevcut ceza hukuku düzeni ve suç politikası iç içe geçmiştir⁹⁴. Buna paralel ceza hukuku teorisi, cezanın amacı ve suç politikasının hedefleri ile bağlıdır⁹⁵. Dolayısıyla belli bir olay ya da aynı nitelikte yahut birbirine benzeyen olaylar akışının suç politikası açısından konuşulabilir olması için, ceza ve ceza muhakemesi hukuku şartları oluşması gerekir⁹⁶.

Ceza dogmatikçisi yaptığı faaliyeti meşrulaştırma bağlamında büyük bir baskı altındadır. Ayrıca meşruiyetin çerçevesinin de çizilmesi gerekir. Suç politikasının ilkeleri bu noktada yardımcı olmaktadır⁹⁷. Günümüz suç politikasının temel ilkeleri ise şunlardır: Şahsi kusur (isnadiyet) ilkesi, hukuk devleti ilkesi, insancılık (Hümanizm) ilkesi ve son çare (ultima ratio) ilkesidir⁹⁸.

Suç politikası şubesi ceza dogmatikçi ve kriminoloji disiplinlerinin çıkarımlarını kullanarak mevcut hukukun gelişimini teşvik etmek ister. Yani suç politikasının ağırlıklı alanı yürürlükteki hukukun reformuyla ilgilenir. Bu sebepten ötürü öncelikle ceza hukuku dogmatikçisinin sonuçlarına ihtiyaç duyar. Olan hukukun bu vesileyle gelişimini teşvik eder. Bu sebeple suç politikası geleceğe yönelik ve eleştirel olmalıdır⁹⁹. Gereçlendirmelerinde kriminolojinin ampirik bulgularını kullanır. Böylelikle kriminoloji ve ceza hukuku teorisi arasında bir köprü görevi görür. Bu yaklaşım tarzı dünyada büyük ilgi görmüştür ve ceza hukuku bakış açısının değişmesine, yeni bir boyut almasına vesile olmuştur¹⁰⁰.

B. Ceza İnfaz Hukuku

Ceza infaz hukuku, insancıl ceza hukukunun zaman içerisinde gelişim göstermesi ve insanın ceza adaleti düzeninde artık obje değil, süje olarak yer edinmesi sonrası, ceza hukuku bilimlerinin altında bağımsız bir sütun olarak görülmelidir¹⁰¹. Bunun en büyük göstergesi ise maddi ceza hukuku normlarından bağımsız bir biçimde yürürlüğe giren ceza infaz kanunlarıdır. Bu kanunlarda ceza kanunu hariç benimsenen ilkeler ve kurumlar yer almaktadır.

Önceleri yürütmenin yasamadan bağımsız bir biçimde çıkardığı tüzükler¹⁰², cezanın infazında başrol oynamaktaydı ve dönemin hukuk sisteminin cezanın infazına bakışını açıkça ortaya koymaktaydı. Buna göre adli süreç hüküm ile kapanıp infaz aşamasında idari sürece dönüşmüş gibi bir algı oluşturulmaktaydı; çünkü infaz ile ilgili işlemler idari işlem kimliğine sahipti¹⁰³. Artık günümüzde ceza infaz hukuku ceza adaleti düzeni içerisinde yer alan ve kendine özgü bir hukuk dalı olarak kabul

⁹² Bkz. TOROSLU/FEYZİOĞLU, s.317.

⁹³ TOROSLU/FEYZİOĞLU, s.4.

⁹⁴ SCHÜNEMANN, s.508.

⁹⁵ NEUMANN, s.122.

⁹⁶ Benzer şekilde VORMBAUM, s.125.

⁹⁷ Krş. KINDHÄUSER, Strafrechtswissenschaft, s.463-464.

⁹⁸ Bkz. JESCHECK/WEIGEND, s.27-28; MEIER, s.11.

⁹⁹ YUMAK, Semih: "Kriminoloji ve Ceza Hukuku: Hukuk Fakültelerinde Kriminoloji Öğretiminin Faydaları ve Türkiye'deki Güncel Durum" (Kriminoloji ve Ceza Hukuku), Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, 6(22), 2015, s.563.

¹⁰⁰ JESCHECK/WEIGEND, s.43.

¹⁰¹ Bkz. GROPP, § 1, kn. 140. Öğretide bir görüşe göre ceza infaz hukuku, yaptırım teorisini tekrar etmekten öteye gitmemektedir; bundan dolayı hukuk fakültelerinde infaz hukuku altında bir seçimlik ders açılmasına karşı çıkılmaktadır. Bkz. ÖZGENÇ, s.41. Bu görüşe katılmak mümkün değildir; çünkü infaz hukukunun konusu, yukarıda da bahsedildiği üzere, ceza hükmü niteliğindeki kararların icra ve infaz edilme usul ve yöntemlerini, hükümlünün topluma tekrardan dahil edilmesi amacını güden bağımsız bir hukuk disiplini. Yaptırım teorisinde infazın şekli dahi bahis konusu değildir; bunun sebebi de ceza kanununa tabi olmasında aranmalıdır.

¹⁰² İcra Vekilleri Heyetince 31/7/1941 tarihinde kabul edilen ve 16/8/1941 tarihli Resmî Gazete'de yayınlanan »Ceza ve Tevkifevleri Nizamnamesi«, bu bakış açısını ortaya koyar.

¹⁰³ LAUBENTHAL, Klaus: Strafvollzug, 8. Auflage, Springer-Verlag, Berlin Heidelberg 2019, s.85, kn. 112.

edilir¹⁰⁴. Özgürlüğü bağlayıcı bir cezanın ya da güvenlik tedbirinin hangi koşullarda ve ne tür biçimde infaz edileceği ile iştigal eden bir bilim dalıdır¹⁰⁵. Bu bilim dalının ülkemizdeki adli işlem niteliğindeki kimliği, yani cezanın infazında izlenecek ilkeler ve kurallar, 13.12.2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'da (CGTİHK) belirtilmiştir¹⁰⁶.

Temel önermesi, ceza ile izlenen amacın, yani uzlaştırıcı ceza teorisinin tatbik edilmesidir. Böylelikle mahkûmun bir daha suç işlemeyecek şekilde (negatif özel önleme) iyileştirilmesi ve topluma yeniden dahil olması yolunu hazırlamak (pozitif özel önleme), bozulan hukuk düzeninin korunması (pozitif genel önleme), suç işleyecek olanlara gözdağı verilmesi (negatif genel önleme) sağlanmış olur. Ceza infaz hukukunda bunun harici başka bir önleme düşüncesi söz konusu olamaz¹⁰⁷. Burada dikkat edilmesi gereken husus şudur ki, temel yaklaşım özel önleme odaklı olmalıdır¹⁰⁸. Bundan dolayı şu tespit yapılabilir: Ceza infaz hukuku, hümanizm ilkesinin kendisini en çok gösterdiği alandır¹⁰⁹.

C. Çocuk (Genç) Ceza Hukuku

Ceza hukuku zamanla iki parçaya ayrılmıştır. Yetişkin ceza hukukunun (Erwachsenenstrafrecht) yanında ihtiyaçlara binaen bir de çocuklara özgü bir ceza hukuku (Jugendstrafrecht) inşa edilmiştir. Bu gelişimin en büyük sebebi, çocuklara mahsus ruhsal gelişim sürecinin kanun koyucu tarafından zamanla daha çok dikkate alınmasında aranmalıdır. Böylelikle sosyal gelişim süreci devam eden çocuklara ve gençlere özgü bir ceza hukuku anlayışı kazanılmıştır¹¹⁰.

Yukarıda da belirtildiği üzere, çocuk ceza hukukunun kendine has bir üslup ve yaklaşım elde etmesi yeni ceza hukuku anlayışının bir kazanımıdır. Ceza hukuku bilimlerinin bu dalında geleneksel fiil odaklı ceza hukukundan (Tatstrafrecht) ziyade fail odaklı bir ceza hukuku (Täterstrafrecht) anlayışı hakimdir. Çocuk suçluluğunu ve çocuğun üstün yararını dikkate alarak, uzlaştırıcı ceza teorisine istinaden özel önleme amaçlı bir yapı sunar¹¹¹. Ceza adaleti sistemi müdahale edici olmak yerine terbiye edici ve eğitici bir rol üstlenmek ister¹¹².

Bu disiplin bazı ülkelerde genç suçlu hukukunu da kapsamaktadır. Örneğin Alman Çocuk Mahkemeleri Kanunu (Jugendgerichtsgesetz-JGG) genç suçluluğu yahut ruhsal gelişimin çocukluğu geçemediği durumlarda 21 yaşına kadar uygulama alanı bulmaktadır (m.105 JGG)¹¹³.

Hukukumuzda genç ceza hukuku söz konusu değildir; çünkü TCK'da "genç" kavramına yer verilmemiştir¹¹⁴. Ceza hukukumuzda genç durumda olanların yaş küçüklüğü ceza sorumluluğunu kaldıran ya da azaltan bir işlev görememektedir. Türk ceza hukukunda genç suçlu hukuku öğretisi oluşmamıştır¹¹⁵. Çocuk ceza hukuku da ceza hukuku gibi maddi çocuk ceza ve şekli çocuk ceza hukuku tarzında ikiye ayrılır. Özel hüküm bulunmadığı takdirde yetişkin ceza hukukunun ilgili hükümleri uygulanır¹¹⁶. Sonuç olarak, çocuk (genç) ceza hukuku da ceza hukuku bilimlerinin ana taşlarından birisidir¹¹⁷. Konusu ve araştırma alanı bakımından bağımsız incelenmeyi gerektirir.

¹⁰⁴ LAUBENTHAL, s.25, kn. 12; YUMAK, Semih: "Karşılaştırmalı Hukuk ve Türk Hukukunda Hükümlüyü Toplumla Yeniden Kazandırmak Bağlamında Salıverilmeye Hazırlık, Geçiş Sürecinin Yönetimi ve Koşullu Salıverilme", Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, 5(17), 2014, s.420. Bir görüşe göre ceza infaz hukuku, şekli ceza hukukunun bağımsız bir şubesidir. Bkz. DEMİRBAŞ, Timur: İnfaz Hukuku, Seçkin Yayıncılık, 2. Baskı, Ankara 2008, s.36.

¹⁰⁵ LAUBENTHAL, s.23, kn. 9; JESCHECK, s.110.

¹⁰⁶ Bkz. 29.12.2004 tarihli ve 25685 sayılı Resmî Gazete. Burada şu hususun altı çizilmelidir: Kanun koyucu bahsi geçen kanunda her ne kadar »güvenlik tedbirlerinin infazı« ibaresini kullanmış olsa da, kanun içerisinde bu ibare doldurulmamıştır.

¹⁰⁷ LAUBENTHAL, s.137, kn. 179. Ayrıca bkz. Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun m. 3.

¹⁰⁸ GROPP, § 1, kn. 200.

¹⁰⁹ JESCHECK/WEIGEND, s.28.

¹¹⁰ Krş. LAUBENTHAL, Klaus/BAIER, Helmut/NESTLER, Nina: Jugendstrafrecht, 3. Auflage, Springer-Verlag, Berlin Heidelberg 2015, s.1.

¹¹¹ Krş. JESCHECK/WEIGEND, s.79.

¹¹² LAUBENTHAL/BAIER/NESTLER, s.2. Ayrıca bkz. 3/7/2005 tarihli ve 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu m. 5'te geçen koruyucu ve destekleyici tedbirler.

¹¹³ LAUBENTHAL/BAIER/NESTLER, s.47.

¹¹⁴ Bu noktada şunu belirtmekte fayda vardır ki, "genç" kavramı infaz hukukumuzda dikkate alınmaktadır. Bkz. CGTİHK m.12.

¹¹⁵ Bkz. YENİSEY, Feridun: "Mukayeseli Hukuk Açısından Ceza Sorumluluğu Yaşı ve Ceza Sorumluluğu Olmayan Çocuklar ve Gençler için Ceza Hukukunda Uygulanan Alternatif Yaptırımlar", s.36, http://cocukhaklari.barobirlik.org.tr/dokuman/egitimbasvuru_basvuru/mukayeseli hukukta.pdf (Erişim Tarihi: 20.07.2020); BAYRAKTAR, Köksal: "Yeni Türk Ceza Kanununda Çocuklarla İlgili Hükümlere Genel Bir Bakış", Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni, 25(1-2), 2011, s.45, dn. 2.

¹¹⁶ LAUBENTHAL/BAIER/NESTLER, s.34-35.

¹¹⁷ GROPP, § 1, kn. 141.

D. Uluslararası (Milletlerarası) Ceza Hukuku

Suçla mücadelede bazı alanlarda kültürlerarası hukuk dayanışması sergilenmelidir. Ayrıca belli başlı durumlarda kamu düzeninin gerekliliği, bir ülkenin sınırlarına indirgenemez. Yahut ulusal ceza hukukunca korunan bir menfaat başka bir ülke tarafından korumadıkça anlam bulmayacaktır¹¹⁸. Örneğin bir terör örgütü Türkiye dışında kovuşturulmadıkça kendisine illegal hareket alanı bulabilecek ve Türkiye içerisinde eyleme dökülecek yasadışı faaliyetlerini ülke dışından kolayca yürütebilecektir. Ya da çok uluslu bir şirketin rüşvet ile bürokratik ve siyasi engelleri aşabileceği ve de ceza tehdidi ile karşı karşıya gelmeyeceği ülkeler olursa, bir ülkeye korunan hukuki değer korunmayan ülkede uygulama alanı olmayan anlamsız bir hale bürünecektir. Bu da küreselleşen dünyada dürüst bir şekilde ve hukuki çerçevede rekabet eden diğer firmaların aleyhine olacaktır.

Uluslararası ceza hukuku asıl olarak uluslararası hukuku ilgilendiren ceza hukuku kurallarının uygulanması meselesi ile ilgilidir. Ceza hukukunun fiil (yer bakımından) ya da fail olarak (kişi bakımından) ülke sınırını aşan uygulama alanı, başlıca çalışma alanını oluşturur¹¹⁹. Bundan dolayı; uluslararası niteliğe haiz suçların ve bu suç faillerinin yahut yabancı tarafından işlenen suçun kovuşturulabilirliği, suçun işlendiği yerin tespitine bağlı olarak suç olarak görülebilecek hangi vakalarda devletin egemenliğinin gündeme gelebileceği, evrensellik ilkesinin hangi şartlar altında uygulanabileceği, suç failinin iade edilebilirliği, devletin taraf olduğu uluslararası bir antlaşmanın iç hukuktaki uygulaması ve ulusal ceza hukukundaki yansımaları ve sonuçları, ikili ya da çok taraflı adli yardımlaşma meselelerini çözüme bağlayan bir alt bilim dalı olarak iş görür.

Vatandaşın suç sebebiyle iade edilemeyeceği ve de bir fiilden bir defa duruşma veya cezaya hükmolunur (non bis in idem) ilkeleri, bu alanın uygulamasında yerleşmiş temel ilkelerdir¹²⁰.

Bu haliyle uluslararası ceza hukuku devletin egemenlik yetkisini terk etmediği, bilakis devletin bu tarz olaylarda cezalandırma kabiliyetinin tatbikata yönelik şekil şartlarının çizildiği bir alandır. Devletin ilk elden egemenlik yetkisini kullanmak istediği bu kurallar genelde maddi ceza hukukunun içerisinde yer almaktadır. İstisnai olarak başka hukuka gönderme yapılabilir¹²¹.

E. Devletler Ceza Hukuku

Her şeyden önce şunun belirtilmesi gerekir ki, ceza hukuku denilince akla ilk olarak belli bir devlette uygulanan ceza hukuku gelir¹²².

Klasik anlamda devletler hukukunda kişisel sorumluluk söz konusu değildi. Birinci Dünya Savaşı sonrası değişen paradigmada kişiler artık devletler hukuku normlarının ağır ihlali neticesinde devletler hukuku kaidelerine göre cezalandırılmaktadır. İkinci Dünya Savaşı'nda galip gelen devletlerce teamül hukuku kaynaklı kaleme alınan ve Uluslararası Nürnberg Askeri Ceza Mahkemesi'nin statüsünü düzenleyen 8 Ağustos 1945 tarihli London Anlaşması ile fiili olarak devletler ceza hukuku hayata geçmiştir. Adı geçen bu anlaşmada ağır suçlar savaşa, barışa ve insanlığa karşı suçlar altında toplanmıştır¹²³. Bu fiili gidişat 1998 yılında kabul edilen Uluslararası Ceza Mahkemesi (UCM) Statüsü ile devletler ceza hukukunun sözleşme kaynaklı temeli haline almıştır. Tamamlayıcı nitelikteki yargı yetkisi¹²⁴ (Complementary Jurisdiction/ Komplementarität) ile donatılmış UCM'nin yargı yetkisine giren suçlar şu başlıkları içerir: Soykırım suçu, insanlığa karşı suçlar, savaş suçları ve saldırı suçu (Statü madde 5)¹²⁵. Böylelikle uluslararası toplumu ilgilendiren ve haksızlık içeriği ulusal ceza hukukunu da aşan en ağır nitelikteki suçlar kodifiye edilmiştir.

Devletler ceza hukukunun ana kaynağının uygulanması, bu sözleşmeye taraf olmayı ve sözleşmenin iç hukuka aktarılmasını gerektirdiğinden; gerçek manada bir devletler ceza hukuku olmadığı düşüncesini haklı kılmaktadır¹²⁶. Bu açıdan devletler ceza hukuku, uluslararası ceza hukuku kavramının dar manada kullanıldığı ve ulusal hukuktan bağımsız bir yargılama yetkisine sahip olduğu çağrışımlarını içeren bir bilim dalı görünümündedir¹²⁷. Bütün bunlara rağmen teorik anlamda devletler hukuku kendine has bir anlayışı, yaklaşımı ve ilkelerini barındırdığından, ayrı bir bilim dalı olarak ele

¹¹⁸ Bkz. JESCHECK/WEIGEND, s.166.

¹¹⁹ KÖHLER, Michael: "Zum Begriff des Völkerstrafrechts", Jahrbuch für Recht und Ethik/Annual Review of Law and Ethics, 11, 2003, s.439.

¹²⁰ ÖZGENÇ, s.1006.

¹²¹ JESCHECK/WEIGEND, s.163.

¹²² KÖHLER, s.438.

¹²³ Ayrıntılı bilgi için JESCHECK/WEIGEND, s.118 vd.

¹²⁴ Bkz. KÖHLER, s.442; AKSAR, Yusuf: Evrensel Yargı Kuruluşları, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2007, s.148-149.

¹²⁵ Gayri resmî tercüme için şu linkten ulaşılabilir: https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/mevzuat_CDRS.htm.

¹²⁶ Benzer bir şekilde JESCHECK/WEIGEND, s.123.

¹²⁷ Krş. KÖHLER, s.440.

alınmasında fayda olacağı düşüncesindeyiz.

F. Yardımcı Disiplinler

Aşağıda açıklanmaya çalışılan disiplinler, ceza hukuku bilimlerini tamamlayıcı niteliktedir. Dolayısıyla ilmi uğraşılarda olabildiğince bu yardımcı bilgiler bütününden istifade edilmelidir.

1. Ceza Hukuku Tarihi

Ceza ve ceza hukuku bilimleri egemen gücü sınırlandırmak ve meşru sınırlar içine çekmek isteyen bir alandır. Bunun için de gözlem ve eleştiri gereklidir. Bu bağlamda tarih içerisindeki seyri ve vakaları bilmek ve yorumlamak, ceza hukuku bilimleri için vazgeçilmezdir. Sonuç olarak tarihsel sürecin gelişimini öğrenmek, hukukçuya yürürlükte olan hukuku eleştirel bir tarzda ele alma yöntemini de beraberinde getirecektir¹²⁸.

2. Ceza Hukuku Felsefesi

Kanun koyucunun genelgeçer ceza normları ile getirmek istediği mantık, bilimsel yaklaşımlar ile keşfedilmelidir. Bu da ceza hukukunun felsefe ile ilişki kurmasını zorunlu kılar¹²⁹.

Değerler düzeninden oluşagelen sebepleri, adalet ve suç politikası amaçlılığı içerisinde savunulabilecek mantıksal çıkarımlar seviyesine getirme gayretleri, ceza hukukunun felsefi temellerini ortaya koyar¹³⁰. Bu açıdan denilebilir ki; ceza hukuku teorisini bilim yapan, dogmatizminin kural ve ilkelerinin pratik felsefe yardımı ile aydınlatılması girişimleridir¹³¹.

Ülkemizde ceza teorisyenleri arasında çoğunlukla suç genel teorisi ve hukuk tekniği yaklaşımları hakimdir. Dolayısıyla işin özü ve mantığı es geçilmektedir¹³². Bu gidişat yeni yeni kırılmaya başlanmıştır. Yeni yetişen akademisyenler eserlerinde felsefik eserlere ve filozoflara yer vermeye başlamışlardır.

3. Suç Bilimleri

Aslında ceza hukuku suç işleyenlerin şahsi manada dikkate alınması ve beraberindeki sürecin gözlemlenmesi için, suç olgusu hakikatini ve suçluların yaşam tarzını konu edinen bir öğreti olmalıydı. Ancak ceza hukuku kurallarla örülü bir düzenden ve (ilkesel) önermelerden beslenmektedir¹³³. Buna rağmen konusunun dayanağı olan yasaklanmış davranışları “müşahede” etmekten de geri durmamalıdır¹³⁴.

Ceza hukuku biliminin konusu gözlemlenebilir ve deneylebilir¹³⁵. Suç ve ceza kavramlarıyla ilmi münasebet dolayısıyla sadece normatif yaklaşım ile sınırlı değildir. Sosyal bilimlerin görgüsel ve deneysel yöntemlerini uygulayarak suç ve ilişkili olduğu kavramları kendisine çalışma konusu edinen suç bilimleri, bu olguların hukuk düzeni içerisindeki anlamını daha iyi anlamamıza yardımcı olmaktadır. Ayrıca kavramların toplum nezdinde ne anlama geldiğinin ceza hukukçusu tarafından bilinmesi, korunan toplumsal değerlerin yorumunda daha aydınlatıcı olabilecektir¹³⁶; çünkü var olan toplumsal gerçeklik hukuk biliminde norma dönüşür ve toplumdaki değer artık hukukun değeri olur¹³⁷. Bundan dolayı fenolojik yaklaşıma ceza hukuku normlarının yorumlanmasında ve suç politikaları değerlendirmelerinde önem verilmelidir. Ampiri ve normative ilişkisi böylelikle süreklilik kazanır.

Ceza hukuku bilimlerinin en önemli ve en büyük destekçisi kriminolojidir¹³⁸. Anlayışçı yaklaşımı benimseyen kriminologlara göre doğa açıklanır; ancak insan dünyası ise anlaşılır¹³⁹. Bu sebeple, toplumun günden güne çeşitlenen ve karmaşık hale gelen güncel sorunlarına sadece kriminoloji ve ceza hukukunun sıkı bir tertibi ve iş birliği, tatmin edici ve adil bir çözüm sunabilir¹⁴⁰.

¹²⁸ Krş. VORMBAUM, s.1,3.

¹²⁹ Krş. KINDHÄUSER, Strafrechtswissenschaft, s.446,449.

¹³⁰ Krş. JESCHECK/WEIGEND, s.42.

¹³¹ Krş. NEUMANN, s.125.

¹³² HEPER, Altan: “Ceza Hukuku ve Hukuk Felsefesi İlişkisi Almanya ve Türkiye Karşılaştırılması”, Hukuk Felsefesi ve Sosyolojisi Arkiivi, HFSA(27), 2016, s.174’e göre bunun en büyük sebebi, Türk ceza hukukçularının hukuki pozitivistizm benimsemesi ve pratik hukuk felsefesinin önemini kavramamalarından ileri gelmektedir.

¹³³ Krş. JESCHECK, s.109, dn. 9.

¹³⁴ HAFIZOĞULLARI, s.260.

¹³⁵ HAFIZOĞULLARI, s.254,274.

¹³⁶ Krş. WÜRTEMBERGER, s.40; HAFIZOĞULLARI, s.257; SELÇUK, Suç, s.90.

¹³⁷ Bu yaklaşım ceza teorisyenlerince »yeni Kantçı yaklaşım« olarak telafüz edilir. Bkz. WÜRTEMBERGER, s.39.

¹³⁸ GROPP, § 1, kn. 142.

¹³⁹ SCHÖCH, s.311.

¹⁴⁰ JESCHECK/WEIGEND, s.41.

Burada şu hususun da altının çizilmesi gerekir: Suç politikası ilmi iki yönlüdür; kendisine hem suç bilimlerinde hem de ceza hukuku düzleminde yer bulur¹⁴¹. Ceza hukuku bilimlerindeki suç (ve ceza) politikası, bir kurala ve bu kuralların getirdiği düzeneğe bağlı varılan sonuçları değerlendirir ve reform ihtiyacını çözümler. Suç bilimleri içerisinde yer alan suç politikası, toplumsal gereklilik ve siyasal amaç temelinde suçlulukla mücadele nasıl daha iyi olur sorusuna yanıt arar. İlki dar anlamda sonuncusu da geniş anlamda suç politikasını gündeme getirir¹⁴².

IV. BÜTÜNSEL CEZA HUKUKU BİLİMİ

Bütünsel ceza hukuku bilimi, bilimsel sınıflandırmadan ziyade metod ile ilgilidir ve suç ve ceza kavramları ile uğraşan ceza hukuku teorisinin nasıl bir yöntem izlemesi gerektiğine dair bir yaklaşımı ifade etmektedir. Bu bölümde bahsi geçen inceleme yöntemi ele alınacaktır.

A. Feuerbach'ın Ceza Hukuku Bilimi Yaklaşımı

Paul Johann Anselm Feuerbach'ın ceza hukuku ders kitabını (ilk basım 1801, 14. basım 1847), yürürlükte olan ceza hukukunu bilimsel manada açıklamaya çalışan ilk kitap olarak görebiliriz. Yürürlükte olan genel hüküm, devlet felsefesi, hukuk felsefesi, suç ve cezanın felsefesi ile ilişkilendirilir. Bu düşüncede ceza hukuku uygulaması, kriminoloji ve kriminalistik ihmal edilmek istenmez. Her disiplin kendi ilkelerini izlemekte ve ayrı anlatılıp öğretilmelidir¹⁴³. Dolayısıyla bu yöntemde tek bir ceza hukuku vardır ve bu disiplin, ilgili bütün dalları içine almalıydı. Mer'i ceza hukukunun bütünü bu fikir altında açıklamak, Feuerbach'ın temel çıkış noktasıydı¹⁴⁴.

B. Listz'in Bütünsel Ceza Hukuku Bilimi Yaklaşımı

Franz von Listz'in düşlerini kurduğu büyük hayali şu idi: Alansal tekdüzelik zorunluluğu altında parçaların (bilim dallarının) işlevsel ve bütünsel anlamda teşkilatlanması. Bu hedef, pek doğaldır ki, disiplinlerin farklı iç yapısı ve değişik yöntemleri benimsemelerinden ötürü ütopyik kalmaktadır¹⁴⁵.

Bir görüşe göre Franz von Listz'in bütünsel ceza hukuku bilimi yaklaşımı, ulus üstü ve evrensel bir bilim vizyonunu barındırmaktaydı¹⁴⁶. Birbirine komşu disiplinler bütünsel bir bağlamda ifade edildiği takdirde bilimsel olma niteliğini kazanacaktır görüşündedir. Böylelikle sosyal ve normatif boyutlar eşit düzeyde ele alınırlar¹⁴⁷. Yazarın 27 Ekim 1899'da Berlin Üniversitesi başlangıç dersindeki ceza hukuku bilimine ait yöntem söylemi bu durumu açık bir şekilde belirtir¹⁴⁸:

“İstikrarlı bir şekilde şunu savunuyorum ki, kriminalist isterse ceza hukuku hocası, isterse polis, savcı ya da sulh hâkimi, isterse ceza yargılamasında müdafî yahut cezaevinin müdürü olsun; hukukçu olmak zorunda değildir. Günümüz kriminalist teorisyenlerinin ve uygulamacılarının şekli hukuk eğitimi, mevcut hatalı gidişatın en büyük sebebi olarak görüyorum. Bu fikrimi gücüm yettiğince ve her fırsatta tekrar edeceğim ve bu düşüncemi temellendirmeye çalışacağım. Bir kriminalistten şunu talep ediyorum: Kriminalbiyoloji ve kriminalpsikolojinin sonuçları, ceza kanununun belirlemeleri ve Yüksek Mahkeme'nin kararları kadar güvenilirler.”

Listz, bütünsel ceza hukuku bilimi anlayışıyla ceza hukukunun bilimsel olacağına inanmıştı. Ceza hukuku bilimi ona göre sıradan bir dogmatikten ziyade, hukuki ve kriminolojik seviyedeki heterojen birikimleri de – bilimsellik adına – içine alan bir disiplin olmalıydı¹⁴⁹. Müellifin bu bakış açısına göre, mevcut ceza hukukunun hukuk bilimi tarafından açıklanması ile yetinilmemeli; suçun nedenleri cezanın etkisel sahasını da kapsayacak biçimde pozitif doğa bilimleri tarafından açıklığa kavuşturulmalıdır. Çünkü ancak bu tarz bir yaklaşım akılcı, etkili ve haklı bir suç politikasına imkân verebilecektir¹⁵⁰.

Ceza hukuku düşünürü bu bütünsel ceza hukuku bilimi anlayışını uluslararası kriminalistler derneği (1889-1933) ile propaganda etmek istemiştir. Bu derneğin faaliyetleri ceza hukuku bilimi ve politikasının uluslararası düzeyde tartışılmasına imkân sağlamıştır¹⁵¹.

¹⁴¹ Krş. DEMİRBAŞ, Ceza, s.65; YUMAK, Kriminoloji ve Ceza Hukuku, s.564.

¹⁴² ROCCO, s.191.

¹⁴³ NAUCKE, Strafrechtssystem, s.263.

¹⁴⁴ NAUCKE, Strafrechtssystem, s.265.

¹⁴⁵ JESCHECK/WEIGEND, s.41.

¹⁴⁶ NEUMANN, s.130.

¹⁴⁷ MAIHOFER, Werner: “Gesamte Strafrechtswissenschaft”, in Roxin, Claus/Bruns, Hans-Jürgen/Jäger, Herbert (ed.), Grundfragen der gesamten Strafrechtswissenschaft, De Gruyter, Berlin, Boston, 1974, s.75,87.

¹⁴⁸ VON LISZT, Franz: Strafrechtliche Aufsätze und Vorträge. Erster Band: 1875 bis 1891, J. Guttentag, Berlin 1905, s.294-295.

¹⁴⁹ JIMÉNEZ DE ASÚA, Luis: “Corsi e ricorsi, Die Wiederkehr Franz von Listz”, Zeitschrift für die gesamte Strafrechtswissenschaft, (81)3, 1969, s.691.

¹⁵⁰ SCHÖCH, s.305.

¹⁵¹ VORMBAUM, s.124.

Bir görüşe göre Franz von Listz'in bütünsel ceza hukuku bilimi söylemi, maddi ceza hukukunun sadece diğer ceza hukuku bilimleri dallarından birisi olduğuna gönderme yapmaya hizmet eder¹⁵². Başka bir görüşe göre Listz, özel önleme suç politikası için ceza hukuku bütün dallarının birlikteliğini savunur¹⁵³.

Yazara ceza hukuk dogmatığı penceresinden bakıldığında kolaylıkla görülecektir ki, yazar hukuk pozitivismi benimsemiştir¹⁵⁴. Kendisini mevcut kurallar ve ilkeler ile bağlamıştır. Ceza hukukçusu olarak Listz, ceza kanununu suç politikasının aşılamayacak bariyeri olarak görür. Sosyal amaca uygunluk ilkesel maksimler yardımı ile hukuki bir çerçevede ele alınır. Öğrencisi Radbruch'un da teyit ettiği gibi, açık ve keskin kavramlarla dolu kapalı bir ceza hukuku dogmatığını savunur¹⁵⁵. Suç politikası değerlendirmelerinde ise ampirik ve kriminolojik yöntemleri ön plana çıkarır. En nihayetinde ceza hukuku dogmatığını ve kriminolojiyi aynı potada eritmek ister¹⁵⁶. Bu da Listz'in yönetsel çelişkilerinden birisini ifade eder¹⁵⁷.

C. Roxin'in Ceza Hukuku Bilimi Yaklaşımı

Müellife göre ceza adaleti sistemi içerisinde yer alan bütün disiplinler, bütünsel ceza hukuku bilimini karşılar¹⁵⁸.

Teorisyene göre ceza hukuku dogmatığı içerisinde bir çözüm aranmasının şartı, normatif bir çıkış noktasına bağlıdır¹⁵⁹. Bu da maddi ceza hukukunu, ceza adaleti düzeninin temel bilimi haline getirir¹⁶⁰. Ancak yazara göre diğer komşu dallarıyla sıkı bir iş birliğinde bulunmayan ceza hukuku, modernite iddiasında bulunamaz. Bu açıdan sadece maddi ceza hukuku ile yetinilmemelidir; hukuki çözümler diğer bilim dallarından da üretilebilir¹⁶¹.

Roxin'e göre ceza hukuku sistemi, dedüksiyon metodu üzerine kurulu ve ontolojik hukuka uygunluğun bir resmini ortaya koymamalıdır. Aksine bu sistem suç politikası tahayyülleri ile yakından ilişkilidir¹⁶². Bundan dolayıdır ki, ceza hukuku ve suç politikası birbirinden farklı alanlar olarak görülmemeli, bilakis birbirini tamamlamalıdır¹⁶³. Bu iki disiplin, kesiştiği noktalarda birbiri ile hareket etmelidir. Bu iş birliği kendisini özellikle yaptırım hukukunda gösterir¹⁶⁴.

Normativizm ve empiri ilişkisinde hayat tecrübelerinin hakikatini ortaya koyan bir ceza hukuku dogmatığını savunmaktadır¹⁶⁵. Bu noktada dogmatik ile fenolojik (olgusal) etkileşimi mümkün kılmaktadır¹⁶⁶.

D. Ara Sonuç ve Kanaatimiz

Bütünsel ceza hukuku bilimi yaklaşımı, ceza hukukuna yöntembilim açısından nasıl yaklaşılacağı ile ilgili bir meseledir. Böylelikle ceza hukuku biliminin çalışma usulü belirlenmiş olur. Suça ve suçluya kriminalist bir yaklaşım ortaya koyar, bilginin nasıl elde edileceği üzerine yöntem geliştirmek ister.

Franz von Listz'in kuruculuğunu üstlendiği bütünsel ceza hukuku bilimi, yerine getirilmemiş bir çağrıdır. Dolayısıyla günümüz ceza hukuku dogmatığı ve suç bilimleri birbirine bağlanmamış komşu ve yardımcı bilim dallarıdır¹⁶⁷.

Listz'in yaklaşımı aslında bir madalyonun iki yüzü gibidir: Bir yanda anayasal teminat barındıran vatandaş ceza hukuku, diğer tarafta ceza hukukunun sadece amacı gerçekleştirmeye yarayan bir suç politikası aracı yüzü. Bahsi geçen bu son yüz kendisini iyileştirilemeyecek olan suçluların hayat

¹⁵² GROPP, § 1, kn. 138.

¹⁵³ NAUCKE, Strafrechtssystem, s.265.

¹⁵⁴ VORMBAUM, s.132.

¹⁵⁵ WÜRTENBERGER, s.31-32.

¹⁵⁶ Aynı yönde BARATTA, Alessandro: "Strafrechtsdogmatik und Kriminologie", Zeitschrift für die gesamte Strafrechtswissenschaft, 92(1), 1980, s.142.

¹⁵⁷ JIMÉNEZ DE ASÚA, s.692.

¹⁵⁸ ROXIN, Strafrecht, § 1, kn. 14.

¹⁵⁹ ROXIN, Strafrechtsdogmatik, s.428.

¹⁶⁰ ROXIN, Strafrecht, § 1, kn. 14.

¹⁶¹ ROXIN, Strafrecht, § 1, kn. 14.

¹⁶² ROXIN, Strafrechtsdogmatik, s.436-437.

¹⁶³ ROXIN, Claus: Kriminalpolitik und Strafrechtssystem, Walter de Gruyter, Berlin & New York, 1973, s.10.

¹⁶⁴ ROXIN, Strafrechtsdogmatik, s.431.

¹⁶⁵ ROXIN, Strafrechtsdogmatik, s.428.

¹⁶⁶ ROXIN, Strafrechtsdogmatik, s.429.

¹⁶⁷ MAIHOFER, s.75.

boyunca zararsız hale getirilmesi fikrinde gösterir¹⁶⁸. Bu sebeple müellif bilimsel bir paradoksun içindedir. Dolayısıyla düşünürü ceza hukuku teorisini Liszt ve suç politikacısı Liszt olarak incelemek ve anlamak gerekir¹⁶⁹.

Ceza hukukçusu normatif önermeler üzerinden faaliyet yürütmek zorunda olduğundan¹⁷⁰, bütünsel ceza hukuku yaklaşımı normatif yapısı ön planda olan bir sosyal bilim olarak ilerlemelidir¹⁷¹. Bundan dolayı çağdaş ceza hukuku bariyerlerinin bütünsel ceza hukuku bilimi yöntemleri ile aşılması zor gözükmetedir¹⁷².

Bütünsel yaklaşım sayesinde kriminologlar araştırmalarında ceza ve ceza usul hukuku teorilerini görgüsel bağlamda kendilerine konu edinmiş olmalarına rağmen¹⁷³, çağdaş ıslah edici (iyileştirici) ceza hukuku ile bütünsel ceza hukuku söylemleri birbirinden ayrılmalıdır. Islah edici ceza hukuku, sosyal bilim yöntem ve söylemlerinin öğretide, uygulamada ve saha araştırmalarında sıkça dile getirilmesi ve tatbik edilmesiyle başlayan bir süreçtir¹⁷⁴.

Ceza adaleti sistemi koruduğu değerler açısından bütünlük arz etmelidir. Bu açıdan sadece suç olarak değerlendirmeye alınan hareketin ceza dogmatığı açısından ele alınması ile yetinilmemelidir. Suçun hukuki sonucu, cezanın tayini ve usul hukuku tahlilleri de bu incelemede dikkate alınmalıdır¹⁷⁵. Bu tarz bir yaklaşım yardımı ile ceza (suç) hukuku dogmatığının dar alandaki sınırları mevcut hukukun ruhunu yansıtabilecek seviyeye gelmesi için genişleyebilecektir¹⁷⁶.

Franz von Liszt'in bilimselleştirme adına sunduğu mükemmel birliktelik oluşturma çağrısı bir yana bırakılacak olursa, ceza hukuku bilimleri anlayışı hayatını dünya genelinde sürdürmektedir¹⁷⁷. Bu çerçevede bütünsel ceza hukuku fikri de artık bilimler arası dayanışma bağlamında hukuksal bir olgu olarak görülmelidir; çünkü günümüz ceza hukuku uzun bir süredir sosyoloji, psikoloji ve tıp bilimini dikkate almaktadır¹⁷⁸.

Açıklanan bu nedenlerle ceza hukuku bilimlerinde bütünsel yaklaşım mümkün görülmeli ve ceza hukuku teorisyenleri tarafından benimsenmelidir. Yalnız çalışmada ortaya konulan üç yaklaşımın da kendi içerisinde eksiklikleri mevcuttur. Bu noktada arzumuz, ceza hukuku teorisyenlerinin akademik çalışmalar üzerine asgari ölçütler belirlemeleridir.

V. SONUÇ

Bu makale ile konusunu suç ve ceza kavramlarının oluşturduğu bilimsel bilgiler sınıflandırmaya tabi tutularak genel resim ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bizi bu şekil bir çalışmaya iten sebep, ceza hukuku sahasında son yüzyıldaki gelişim ve genişmeden kaynaklı oluşan bilimsel bilgilerin varlığıdır.

Çalışmamızda varılan sonuçları şu şekilde listeleyebiliriz:

1. Ceza (suç) hukuku artık klasik sınırlarını aşmıştır. Sosyal bilimlerin katkısı ile bilgi üretimi artmıştır. Mevcut birikimin bilim kollarına ayrılarak anlaşılır bir düzen halinde sunulması, öğretici için gereklidir.

2. Ceza hukuku bilimi ile ceza hukuku bilimleri ayrımı yapılmalıdır.

3. Suç (ceza) hukuku bilimleri, maddi ceza hukukunun, yani suç genel teorisinin merkezde yer aldığı disiplinlerden oluşur.

4. Ceza hukuku bilimlerinin bütünü, ceza adalet sistemini oluşturur. Bu açıdan ceza hukukunun aynı zamanda bir adalet bilimi olduğu gözden kaçırılmamalıdır¹⁷⁹.

5. Suç (ve ceza) hukuku bilimleri disiplinlerinin gelişimi alansal çalışmalarla¹⁸⁰ teminat altına alınmalıdır.

6. Sadece maddi ceza hukukunun kapsamı ile usul ve söylem geliştirmek zordur¹⁸¹.

¹⁶⁸ MUÑOZ CONDE, Francisco: "Das Erbe Franz von Liszts", in Neumann, Ulfrid/Herzog, Felix (ed.), Festschrift für Winfried Hassemer, Verlagsgesellschaft Hüthig-Jehle-Rehm, Heidelberg 2010, s.536-537.

¹⁶⁹ MUÑOZ CONDE, s.539.

¹⁷⁰ HAFIZOĞULLARI, s.255.

¹⁷¹ Benzer bir şekilde MAIHOFER, s.85.

¹⁷² VORMBAUM, s.127.

¹⁷³ SCHÖCH, s.321.

¹⁷⁴ MAIHOFER, s.87.

¹⁷⁵ Krş. NAUCKE, Strafrechtssystem, s.271.

¹⁷⁶ NAUCKE, Strafrechtssystem, s.275. Karşı görüş için bkz. ROCCO, s.180-182.

¹⁷⁷ Krş. JIMÉNEZ DE ASÚA, s.692-693.

¹⁷⁸ SCHÖCH, s.320.

¹⁷⁹ Bkz. KINDHÄUSER, Strafrechtswissenschaft, s.445.

¹⁸⁰ Suç ve ceza hukuku bilimlerinin katı birliğini savunan bütünsel ceza hukuku bilimi tarafları, bu birliği kurumsal ve teşkilatsal güvence altına almak ister. Bkz. SCHÖCH, s.321.

¹⁸¹ Krş. GROPP, § 1, kn. 138.

7. Türk ceza hukuku öğretisinde maddi ceza hukuku kavramının anlamı haksız bir şekilde daraltılmaktadır. Bu anlayışa göre maddi ceza hukuku, suç öğretisi ile eşleşmektedir.

8. Ülkemizde öğretilen ve üzerinde durulan genel olarak suç genel teorisi. Dolayısıyla ders kitaplarına ve birçok yere adını verdiğimiz “ceza hukuku” tabirinin hakkının verilmediği, dolayısıyla “suç hukuku” tabiri ile ikame edilmesinin daha sağlıklı olacağı değerlendirilmektedir¹⁸². Ülkemizde ceza hukuku diye tabir edilen alan aslında ceza hukuku biliminin özünü oluşturan suç öğretisidir. Dolayısıyla “suç hukuku” tabirinin kullanılması daha yerinde olacaktır. Aksi halde ceza hukuku tabiri, öğretilen herkesin doğru bildiği yanlış olarak (galat-ı meşhur) yerini almaya devam edecektir.

9. Günlük insani ihtiyaçların hedeflendiği bir çalışma tarzı ve usulü bilimsel olma iddiasında olamaz. Amaca yönelmiş ceza hukuku bilimi yerine tarafsızlık ve nesnellik yegâne bilimsel tutum olmalıdır¹⁸³.

Yukarıda zikredilen gelişmeler karşısında ceza hukuku biliminin sistematik birliği ve bütünlüğü kısmen de olsa saldırıya maruz kalmaktadır. Ceza adaleti sisteminin ortak bir paydada işlevini yerine getirmesi için bu alanın ilkesel bütünlüğü muhafaza edilmelidir¹⁸⁴.

KAYNAKÇA

- AKSAR, Yusuf: Evrensel Yargı Kuruluşları, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2007.
- ALBRECHT, Peter-Alexis: Die Vergessene Freiheit, 3. Auflage, Berliner Wissenschafts-Verlag, Berlin 2011.
- AMELUNG, Knut: “Strafrechtswissenschaft und Strafgesetzgebung”, Zeitschrift für die gesamte Strafrechtswissenschaft, 92(1), 1980, s.19-72.
- ARTUK, Mehmet Emin/GÖKCEN, Ahmet/YENİDÜNYA, Caner: Ceza Hukuku Genel Hükümler, 3. Bası, Turhan Kitabevi, Ankara 2007.
- BARATTA, Alessandro: “Strafrechtsdogmatik und Kriminologie”, Zeitschrift für die gesamte Strafrechtswissenschaft, 92(1), 1980, s.107-142.
- BAYRAKTAR, Köksal: “Yeni Türk Ceza Kanununda Çocuklarla İlgili Hükümlere Genel Bir Bakış”, Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni, 25(1-2), 2011, s.45-60.
- BINDER, Julius: Philosophie des Rechts, Georg Stilke, Berlin 1925.
- CALLIES, Rolf-Peter: Theorie der Strafe im demokratischen und sozialen Rechtsstaat, Fischer-Taschenbuch-Verlag, Frankfurt a.M. 1974.
- DEMİRBAŞ, Timur: İnfaz Hukuku, Seçkin Yayıncılık, 2. Baskı, Ankara 2008.
- DEMİRBAŞ, Timur: Ceza Hukuku Genel Hükümler, 11. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2016.
- ENGISCH, Karl: “Sinn und Tragweite juristischer Systematik”, Studium Generale, 1957, s.173-190.
- FREUND, Georg/ROSTALSKI, Frauke: Strafrecht Allgemeiner Teil. Personale Straftatlehre, 3. Auflage, Springer-Verlag, Berlin Heidelberg 2019.
- GÖLCÜKLÜ, Feyyaz: “Kitap Tahlili: Nurullah Kunter, Ceza Muhakemesi Hukuku”, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, 23(1), 1968, s.489-493.
- GROPP, Walter: Strafrecht Allgemeiner Teil, 4. Auflage, Springer-Verlag, Berlin Heidelberg 2015.
- HAFIZOĞULLARI, Zeki: “Hukuk ve Ceza Hukuku Biliminin Konusu ve Sınırları”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 35(1), 1978, s.235-279.
- HAKERİ, Hakan: Ceza Hukuku Genel Hükümler, 9. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2010.
- HEPER, Altan: “Ceza Hukuku ve Hukuk Felsefesi İlişkisi Almanya ve Türkiye Karşılaştırılması”, Hukuk Felsefesi ve Sosyolojisi Arkivi, HFSA (27), 2016, s.167-183.
- HASSEMER, Winfried: “Rechtssystem und Kodifikation: Die Bindung des Richters an das Gesetz”, in HASSEMER, Winfried/NEUMANN, Ulfried/SALIGER, Frank (ed.), Einführung in die Rechtsphilosophie und Rechtstheorie der Gegenwart, C.F. Müller, Heidelberg 2016.
- HIRSCH, Hans Joachim: “Wiedergutmachung des Schadens im Rahmen des materiellen Strafrechts”, Zeitschrift für die gesamte Strafrechtswissenschaft, 102(3), 1990, s.534-562.
- JESCHECK, Hans-Heinrich: “Methoden der Strafrechtswissenschaft”, Studium Generale, 1959, s.107-119.
- JESCHECK, Hans-Heinrich/WEIGEND, Thomas: Strafrecht Allgemeiner Teil, Duncker & Humblot, Berlin 1996.
- JIMÉNEZ DE ASÚA, Luis: “Corsi e ricorsi, Die Wiederkehr Franz von Liszt”, Zeitschrift für die gesamte Strafrechtswissenschaft, (81)3, 1969, s.685-699.
- KINDHÄUSER, Urs: “Zu Gegenstand und Aufgabe der Strafrechtswissenschaft” Joerden, Jan C./Schmoller, Kurt (ed.), Rechtsstaatliches Strafen. Festschrift für Keiichi Yamanaka, Duncker & Humblot, Berlin 2017, s.443-465.

¹⁸² Aynı yönde bkz. ARTUK/GÖKCEN/YENİDÜNYA, s.5; ÖZTÜRK/ERDEM, s.27; ÖZBEK/KANBUR/DOĞAN/BACAĞSIZ/TEPE, s.39; HAKERİ, s.29; SELÇUK, Suçu İnceleme, s.137 vd.; TOROSLU, Ceza Genel, s.17.

¹⁸³ Krş. NAUCKE, Verhältnis, s.423.

¹⁸⁴ Krş. JESCHECK/WEIGEND, s.43.

- KINDHÄUSER, Urs: Strafrecht Allgemeiner Teil, 9. Auflage, Nomos Verlag, Baden-Baden 2020.
- KÖHLER, Michael: “Zum Begriff des Völkerstrafrechts”, Jahrbuch für Recht und Ethik/Annual Review of Law and Ethics, 11, 2003, s.435-467.
- KREY, Volker: Deutsches Strafrecht Allgemeiner Teil, Band 1, 3. Auflage, Verlag W. Kohlhammer, Stuttgart 2008.
- KUNTER, Nurullah: ““Hukuk”, “Muhakeme Hukuku” ve “Ceza Muhakemesi Hukuku” (Kürsüde Son Ders)”, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, 45(1-4), 1981, s.797-807.
- LAUBENTHAL, Klaus: Strafvollzug, 8. Auflage, Springer-Verlag, Berlin Heidelberg 2019.
- LAUBENTHAL, Klaus/BAIER, Helmut/NESTLER, Nina: Jugendstrafrecht, 3. Auflage, Springer-Verlag, Berlin Heidelberg 2015.
- LISZT, Franz Von: Strafrechtliche Aufsätze und Vorträge. Erster Band: 1875 bis 1891, J. Guttentag, Berlin 1905.
- MAIHOFER, Werner: “Gesamte Strafrechtswissenschaft”, in ROXIN, Claus/BRUNS, Hans-Jürgen/JÄGER, Herbert (ed.), Grundfragen der gesamten Strafrechtswissenschaft, De Gruyter, Berlin, Boston, 1974, s.75-88.
- MAYENBURG, David von: “»Geborene Opfer«. Bausteine für eine Geschichte der Viktimologie – Das Beispiel Hans von Hentig”, Rechtsgeschichte, Rg (14), 2009, s.122-147.
- MEIER, Bernd-Dieter: Strafrechtliche Sanktionen, 5. Auflage, Springer-Verlag, Berlin Heidelberg 2019.
- MUÑOZ CONDE, Francisco: “Das Erbe Franz von Liszts”, in NEUMANN, Ulfrid/HERZOG, Felix (ed.), Festschrift für Winfried Hassemer, Verlagsgruppe Hüthig-Jehle-Rehm, Heidelberg 2010, s.535-558.
- NAUCKE, Wolfgang: “Über das Verhältnis von Strafrechtswissenschaft und Strafrechtspraxis”, Zeitschrift für die gesamte Strafrechtswissenschaft, 85(2), 1973, s.399-437.
- NAUCKE, Wolfgang: “Wissenschaftliches Strafrechtssystem und positives Strafrecht”, Goltdammer’s Archiv, 1998, s.263-275.
- NEUMANN, Ulfrid: “Hat die Strafrechtsdogmatik eine Zukunft?”, in Prittwitz, Cornelius/Manoledakis, Iohannis (ed.), Strafrechtsprobleme an der Jahrtausendwende, Nomos Verlag, Baden-Baden 2000, s.119-130.
- ÖZBEK, Veli Özer/KANBUR, Mehmet Nihat/DOĞAN, Koray/BACAŞIZ, Pınar/TEPE, İlker: Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 5. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2014.
- ÖZEN, Mustafa: İrtikap ve Rüşvet Suçları, Adalet Yayınevi, Ankara 2010.
- ÖZGENÇ, İzzet: Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 12. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2016.
- ÖZTÜRK, Bahri/ERDEM, Mustafa Ruhan: Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku, 13. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2013.
- ROCCO, Arturo: “Problem und Methode der Strafrechtswissenschaft (Il problema e il metodo della scienza del diritto penale)”, in DEZZA, Ettore/SEMİNARA, Sergio/VORMBAUM, Thomas (ed.), Moderne italienische Strafrechtsdenker, Springer-Verlag, Berlin Heidelberg 2012, s.176-199.
- ROXIN, Claus: Kriminalpolitik und Strafrechtssystem, Walter de Gruyter, Berlin & New York, 1973.
- ROXIN, Claus: “Normativismus, Kriminalpolitik und Empirie in der Strafrechtsdogmatik”, in Dölling, Dieter (ed.), Jus humanum: Grundlagen des Rechts und Strafrecht. Festschrift für Ernst-Joachim Lampe, Duncker & Humblot, Berlin 2003, s.423-439.
- ROXIN, Claus: Strafrecht Allgemeiner Teil, Band. I, C.H. Beck, München 2006.
- ROXIN, Claus/SCHÜNEMANN, Bernd: Strafverfahrensrecht, 27. Auflage, C.H. Beck, München 2012.
- SCHÖCH, Heinz: “Verstehen, Erklären, Bestrafen?“, in Immenga, Ulrich (ed.), Rechtswissenschaft und Rechtsentwicklung, Schwartz, Göttingen, 1980, s.305-321.
- SCHÜNEMANN, Bernd: “Das deutsche Strafrecht und seine Wissenschaft vier Menschenalter nach Franz von Liszts Gießener Lehrbuch”, Goltdammer’s Archiv, 2016, s.506-518.
- SELÇUK, Sami: “Suç, Suçun Öznitelikleri ve Tanımı”, in NUHOĞLU, Ayşe/ALTUNÇ, Mehmet Sinan/PİRİM, Ceren Zeynep (ed.), Prof. Dr. Feridun Yenisey’e Armağan, 1. Cilt, Beta Basım Yayım, İstanbul 2014, s.85-106.
- SELÇUK, Sami: “Suçu İnceleme Yöntemleri ve “Suç Genel Kuramı Önerisi””, Terazi Hukuk Dergisi, C: 13 S: 141, Mayıs 2018, s.137-150.
- STAMMLER, Rudolf: “Wesen des Rechtes und der Rechtswissenschaft”, in Hinneberg, Paul (ed.), Die Kultur der Gegenwart, Teil II Abteilung VIII, B.G. Teubner, Berlin und Leipzig 1906.
- STRENG, Franz: Strafrechtliche Sanktionen, Die Strafzumessung und ihre Grundlagen, 3. Auflage, Stuttgart 2012.
- TOROSLU, Nevzat: “Ceza Hukukunda Okullar”, in İÇEL, Kayihan/ÜNVER, Yener (ed.), Nurullah Kunter’e Armağan, İÜHF Eğitim, Öğretim ve Yardımlaşma Vakfı Yayını, İstanbul, 1998, s.367-376.
- TOROSLU, Nevzat: Ceza Hukuku Genel Kısım, 16. Baskı, Savaş Yayınevi, Ankara 2011.
- TOROSLU, Nevzat/FEYZİOĞLU, Metin: Ceza Muhakemesi Hukuku, 7. Baskı, Savaş Yayınevi, Ankara 2009.
- Tutanaklarla Ceza Muhakemesi Kanunu, Adalet Bakanlığı Yayın İşleri Dairesi Başkanlığı, Ankara 2005.
- VORMBAUM, Thomas: Einführung in die moderne Strafrechtsgeschichte, 3. Auflage, Springer-Verlag, Berlin

Heidelberg 2016.

WÜRTEMBERGER, Thomas: Kriminalpolitik im Sozialen Rechtsstaat, Enke, Stuttgart 1970.

YENİSEY, Feridun: “Mukayeseli Hukuk Açısından Ceza Sorumluluğu Yaşı ve Ceza Sorumluluğu Olmayan Çocuklar ve Gençler için Ceza Hukukunda Uygulanan Alternatif Yaptırımlar”,http://cocukhaklari.barobirlik.org.tr/dokuman/egitimbasvuru_basvuru/mukayeseli_hukukta.pdf (Erişim Tarihi: 20.07.2020).

YUMAK, Semih: “Karşılaştırmalı Hukuk ve Türk Hukukunda Hükümlüyü Topluma Yeniden Kazandırmak Bağlamında Salıverilmeye Hazırlık, Geçiş Sürecinin Yönetimi ve Koşullu Salıverilme”, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, 5(17), 2014, s.419-443.

YUMAK, Semih: “Kriminoloji ve Ceza Hukuku: Hukuk Fakültelerinde Kriminoloji Öğretiminin Faydaları ve Türkiye'deki Güncel Durum”, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, 6(22), 2015, s.549-585.

YUMAK, Semih: *Eine alternative Sanktion zum Freiheitsentzug im deutschen und im türkischen Strafrecht: Die Verwarnung mit Strafvorbehalt (§ 59 StGB) und der Aufschub der Verkündung des Urteils (Art. 231 türk. StPO)*, Grin Verlag, München 2016.